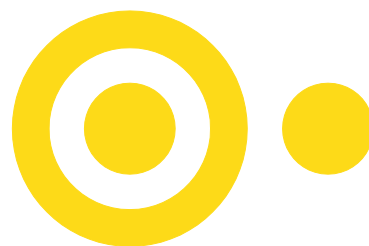

Brottsprevention i Botkyrka Kommun.

- **En kvalitativ studie om
brottsförebyggande åtgärder och
samverkan.**

Av: Fabiola Guerrero Vasquez

Handledare: Tove Sohlberg
Södertörns högskola | Institutionen för Sociologi
Magisteruppsats 30 HP
Sociologi | Hötsterminen 2016

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Förord

Jag vill börja med att rikta ett varmt tack till mina informanter, för er tid och ert förtroende! Jag vill även tacka de personer som jag varit i kontakt med i Botkyrkabyggen och Botkyrka kommun, som givit mig tillgång till officiella samarbetsavtal och möjliggjort kontakten med informanter.

Ett stort tack riktas också till min handledare Tove Sohlberg, för alla kloka kommentarer och uppmuntran när det kändes tungt. Tack så jättemycket!

Slutligen vill jag tacka min vän Annette för all uppmuntran och Mamma, Pappa och Kristofer för all stöttning under arbetets gång.

Sammanfattning

Titel: ”Brottsprevention i Botkyrka kommun – en kvalitativ studie om brottsförebyggande åtgärder och samverkan”.

Författare: Fabiola Guerrero Vasquez.

Handledare: Tove Sohlberg

Institution: Sociologiska institutionen, Södertörns Högskola.

Kurs: Magisteruppsats Sociologi, 30 Högskolepoäng.

Syfte: Det övergripande syftet med studien har varit att belysa vilka brottspreventiva åtgärder som dominerar inom Botkyrka kommun och diskutera bakom dessa. Syftet har också varit att studera hur samverkan kring dessa åtgärder fungerar rent praktiskt och upplevs av aktörerna.

Metod: Datainsamlingen har huvudsakligen skett genom kvalitativ diskursanalys av officiella dokument och sex kvalitativa intervjuer med personer som arbetar och är engagerade med brottspreventiva- och trygghetsskapande frågor inom Botkyrka kommun under hösten 2016.

Resultat: Det huvudsakliga resultatet har visat på att de dominerande brottspreventiva åtgärderna i materialet, tar sin utgångspunkt i de sociala och situationella brottspreventiva modellerna. Diskurserna bakom dessa åtgärder existerar parallellt, där ena diskursen är en tro på att människan kan socialiseras in i samhället som på sikt utvecklar normkomformt beteende och den andra är grunduppfattningen att människan som rationell varelse väljer att begå brott om denne inte hindras ifrån detta. Resultatet visade även på en diskrepans mellan kommunens uppsatta strategi och flera av de insatser som bedrivs inom kommunen. Parterna som samverkar kring dessa frågor, upplevde att en gemensam bild av samverkansgrunden var viktigt för en fungerande samverkan, samt att det finns problem med att bygga upp en samverkan på en ”nyckelperson”.

Nyckelord: Botkyrka, Brottsprevention, Samverkan, Kvalitativa intervjuer, Diskurser.

Abstract

Title: Crime prevention in Botkyrka municipality - a qualitative study of cooperation and crime prevention (measures).

Author: Fabiola Guerrero Vasquez.

Supervisor: Tove Sohlberg

Institution: Sociologiska institutionen, Södertörns Högskola

Course: Master's thesis Sociology, 30 HP.

Aim: The aim of this study is to highlight which crime preventing measures are dominant, within Botkyrka municipality, and which discourses that can be connected to these. The purpose also includes studying how the cooperation concerning crime preventing measures works in the field and how they are experienced by the actors.

Method: The gathering of data mainly partook through qualitative analysis of official documents and six interviews were carried out with people who worked within Botkyrka municipal, during autumn 2016, and were committed to questions concerning crime prevention and security building matters.

Results: The results in this study show that the dominant crime preventing measures belongs to the social and situation based crime preventing models. The results indicate that two different discourses exist parallel and can be connected to crime prevention. The first is a belief that humans can be socialised in the society and overtime develop norm conforming behaviours. The other one is based on a belief that humans are rational beings and chose to commit crime, unless they are prevented. The results also enlighten that there is a discrepancy between the strategies the municipals stated and several of the actions which are carried out in the municipal. To be able to build up a working cooperation, the actors who were working with questions concerning crime prevention, experienced that a shared view of the problem were of essence. There were also consensus concerning the problematisation with building up a cooperation on a single key person.

Populärvetenskaplig sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att studera vilka brottspreventiva åtgärder och insatser som dominerar inom Botkyrka kommun. Vidare ville jag studera vilka uppfattningar kring brott och dess orsaker som ligger till grund för åtgärderna. Syftet har också varit att studera hur samverkan kring brottspreventiva åtgärder fungerar rent praktiskt och upplevs av aktörerna.

För att besvara mina frågeställningar har jag studerat officiella dokument som berör brottspreventiva åtgärder inom Botkyrka kommun och genomfört intervjuer med sex personer som arbetar eller är engagerade i dessa frågor inom kommunen.

Resultatet visade på att de dominerande brottspreventiva åtgärderna som framkommer i det material som jag studerat, gäller diverse insatser som syftar till att socialisera individer och insatser som syftar till att försvåra för individer att begå brott. Uppfattningen att individen kan socialiseras in i samhället, existerar därför parallellt med uppfattningen att individer begår brott om man inte hindrar dem.

Resultatet visade även på en svårighet med att fullfölja kommunens uppsatta strategier i praktiska åtgärder. Parterna som samverkan kring dessa frågor, upplevde att en gemensam bild av problemet var viktigt för en fungerande samverkan, samt att det finns problem med att bygga upp en samverkan på en ”nyckelperson”.

Innehållsförteckning

Inledning	1
<i>Sverige som välfärdsstat</i>	5
<i>Botkyrka kommun</i>	6
Tidigare Forskning.....	7
<i>Brottsprevention</i>	7
<i>Social brottsprevention</i>	8
<i>Situationell brottsprevention</i>	9
<i>Platsbaserad brottsprevention</i>	10
<i>Lokal brottsprevention</i>	11
<i>Evidensbaserad brottsprevention, vad är effektivt?</i>	13
<i>Samverkan</i>	15
Teoretisk referensram	16
<i>Strukturförändring</i>	20
<i>Socialisationsmodellen</i>	21
<i>Effektivisering av institutioner</i>	21
<i>Kontrollmodellen</i>	21
Metod och Data.....	22
<i>Officiella dokument</i>	24
<i>Kvalitativa intervjuer</i>	24
<i>Diskursanalys som metodologiskt redskap</i>	25
Resultat och Analys	32
<i>Strukturförändring</i>	37
<i>Socialisationsmodellen</i>	40
<i>Effektivisering av institutioner</i>	45
<i>Kontrollmodellen</i>	46
<i>Formandet av den sociala kroppen genom brottsprevention</i>	55
Diskussion.....	58
<i>Studiens styrkor och begränsningar</i>	62
<i>Framtida forskning</i>	63
KÄLLOR	64
Bilaga 1 - Intervjuguide	69

Inledning

Regeringen har i budgetpropositionen för 2016 föreslagit att ytterligare 15 miljoner kronor årligen ska satsas för att förstärka samverkan mellan olika aktörer som arbetar med det brottsförebyggande arbetet i landet (Regeringskansliet, faktablad, november 2015).

Med brottspreventiva åtgärder menas de åtgärder som uppfattas som preventiva, de påverkas av den samtida diskursen och således är historiskt och kulturellt bundna (Sahlin 2000). Brottsprevention bör betraktas och ses som en del av samhällets ideologiproduktion, eftersom valet av preventionsmodell är politiskt (ibid.). Inte minst tar detta sig uttryck i det faktum att skälet till att vissa handlingar kriminaliseras, är att de som har lagstiftningsmakten uppfattar dessa handlingar som oönskade (av olika anledningar) (Sarnecki 2004:7). Brottspreventiva åtgärder bygger således på att samhället vill förebygga oönskade normbrytande beteenden och dess konsekvenser för individer och samhälle.

Brottspreventiva åtgärder är förknippade med staten eller kommunen och blir således även politisk. Vilka brottspreventiva åtgärder som dominerar i ett samhälle har inte enbart sin grund i vetenskap utan även i de *rådande maktstrukturer*: vilka som definierar samhällets problem, vilka som kan fastslå den politiska dagordningen och mobilisera legitimitet och materiella resurser för en verksamhet (Sahlin 2000:18).

År 1999 påbörjades ett arbete med att genomföra nationell storstadspolitik i tre storstadsregioner i Sverige. Arbetet syftade till att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för tillväxt (däribland nya arbetstillfällen) och att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna. Botkyrka var en av sju kommuner som valdes ut i arbetet med storstadspolitiken och arbetet berörde kommunens utsatta stadsdelar Alby, Fittja och Hallunda/Norsborg (Lindahl & Mattsson 2003:6,25). Vidare har Botkyrka kommun utsetts till ”Årets grannsamverkanskommun” år 2011 och 2012 av organisationen Samverkan mot brott (Botkyrka kommuns hemsida, fliken ”grannsamverkan”).

Det finns omfattande tidigare forskning gällande brottsprevention rent generellt och flera av de olika projekt som bedrivs lokalt har någon form av utvärdering. Det är dock mer sällsynt att se hur brottspreventiva insatserna motiveras av de enskilda aktörerna samt hur den så eftersträvarsvärda samverkan fungerar rent praktiskt.

Av den anledningen är det ytterst intressant att studera vilka diskurser som ligger till grund för de dominerande brottspreventiva insatserna som bedrivs inom Botkyrka kommun. Utgångspunkten är att diskurser bakom brottspreventiva insatser är med i definitionsprocessen genom att påverka vår uppfattning av brott och dess orsaker.

I regeringens faktablad står det att regeringen vill att satsningen ska kunna stärka samverkan mellan olika brottspreventiva parter. En samverkan förutsätter en intention, någonting som flera parter samverkar om. När en samverkar kring brottsförebyggande frågor, möts flera parter med skilda uppfattningar och antaganden om hur verkligheten är beskaffad och således även om hur problemet som en samverkar om har uppstått och kan bekämpas (Danermark 2000:24). Samverkan har blivit ett alltmer önskvärt verktyg i samhället (ibid.), därför är det intressant att studera hur en samverkan kring brottsförebyggande frågor kan upplevas för några av de inblandade.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet är att belysa vilka brottspreventiva åtgärder som dominerar inom Botkyrka kommun och diskurserna bakom dessa. Med hjälp av Sahlins analysmodeller och Foucaults perspektiv på hur diskurser kan forma den sociala kroppen, vill jag studera vilka former av brottsförebyggande åtgärder som bedrivs och hur dessa i förlängningen kan tänkas forma våra uppfattningar av brott och dess orsaker.

Vidare är syftet att studera samverkan mellan olika aktörer som deltar i det brottspreventiva arbetet och hur denna samverkan upplevs och fungerar.

De mer specifika frågeställningarna är:

- 1) Vilka brottspreventiva åtgärder är dominerande i Botkyrka kommun?
- 2) Hur motiveras dessa? (Vilka argument presenteras för att bedriva dessa?)
- 3) Hur upplever de olika representanterna att den brottspreventiva samverkan fungerar (inom kommunen och) mellan de olika deltagande aktörerna?

Avgränsningar

Eftersom de valda ämnesområdena är omfattande, begränsade jag studien geografiskt till Botkyrka kommun. Botkyrka kommun valdes då Botkyrka var en av sju kommuner som valdes ut i arbetet med storstadspolitiken (Lindahl & Mattsson 2003:6,25). Botkyrka kommun har som nämnts ovan, även utsetts till "Årets grannsamverkanskommun" år 2011 och 2012 av organisationen Samverkan mot brott (Botkyrka kommuns hemsida, fliken "grannsamverkan"). Kommunen har i rapporten "Strategi för det trygghetsfrämjande arbetet i Botkyrka Kommun" formulerat att "Ny kunskap från omvärldsbevakning och forskning ska kontinuerligt samlas in och beaktas tillsammans med risk- och skyddsfaktorer när insatser planeras" (Botkyrka kommun 2008:5), varför en studie om de valda insatserna i kommunen var av intresse. Studien kommer även att begränsas till offentliga dokument som publicerats på Botkyrka kommuns hemsida och till offentliga samarbetsavtal som den lokala bostadsförmedlaren Botkyrkabyggen låtit mig ta del av. Totalt har sex intervjuer genomförts med personer som är engagerade i brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete inom kommunen. Av de sex personerna är vissa ideellt engagerade, medan andra är kommunalt eller privat anställda.

Begreppsförklaringar

Med *sociala brottsförebyggande* åtgärder, avses de åtgärder som inriktar sig på brottslighetens sociala orsaker. Dessa åtgärder kan vara strukturella, där en på strukturnivå implementerar brottsförebyggande åtgärder för att åtgärda sociala orsaker bakom brottslighet. De sociala åtgärderna kan även vara individuella, då införs exempelvis behandling och utbildning på individuell basis för att förebygga att en person ska begå brott (Sarnecki 2009:483).

Med *situationella brottsförebyggande* åtgärder avses de åtgärder som riktar sig mot förhållandena under vilka brotten begås. Det är åtgärder som riktar sig mot att försvåra förhållandet mellan en person som vill begå ett brott och tillgängligheten (Ibid.:484).

Begreppet *diskurs* avser "praktiska handlingar som systematiskt bildar de objekt de talar om" (Foucault 1969(2002):67). Diskurser uppfattas som regelstyrda framställningar av yttrande, begrepp, teser och teorier som sammantagna utgör en serie av uttalade föreställningar om någonting (Månson 2007:352).

Vidare kan en tala om olika brottspreventiva ”nivåer” vilket handlar om vilket område eller vilka personer som åtgärden riktar sig mot. *Primära brottspreventiva åtgärder* kallas de åtgärder som riktar sig mot en hel befolkning, vilket i mitt fall skulle vara alla medborgare inom Botkyrka kommun.

Sekundära brottspreventiva åtgärder kallas de åtgärder som inriktar sig mot uppfattade riskgrupper, med andra ord är det åtgärder som riktar sig mot människor som anses vara i riskzonen för att begå brott.

Tertiära brottspreventiva åtgärder riktar sig mot personer som redan begått brott och är åtgärder som syftar till att motverka att dessa personer begår brott på nytt (Sarnecki 2009:491).

Disposition

Uppsatsen börjar med ett inledningskapitel, där ämnet presenteras och en bakgrund. I detta kapitel presenteras de specifika frågeställningar som studien ämnar besvara. Inledningen syftar till att sätta ämnet i en kontext, för att en ska få en övergripande presentation av ämnet. Vidare kommer ett kapitel där tidigare forskning i ämnet presenteras, detta presenteras för att visa på vad den tidigare forskningen visat på och hur studien kan bidra till kunskapsutvecklingen. Studien teoretiska utgångspunkt följer sedan, för att besvara frågan om *vilken utgångspunkt jag haft i analysen av ämnet*. Därefter följs sedan av en metod och data kapitel, där en presentation över vilka metoder som används i studien framkommer samt hur insamlingen av data gått till. Kapitlet ämnar besvara frågan om det praktiska *hur jag gått till väga* för att besvara mina frågeställningar. Sedan följer kapitlet resultat och analys och sist ett diskussionsavsnitt. I resultat och analysdelen presenteras *vad jag kom fram till*, för att i diskussionen summera resultatet och diskutera studiens för och nackdelar samt förslag på framtida forskning.

Bakgrund

Sverige som välfärdsstat

I Sverige har medborgarna en relativ hög levnadsstandard och många menar att detta grundar sig i utvecklingen av det svenska välfärdssystemet efter andra världskriget. Grundpelarna bakom utvecklingen av det svenska välfärdssystemet var principer om solidaritet och jämlikhet (Winblad, Mankell, Olsson 2015: 531). Tanken var att staten skulle garantera dess medborgare tillgång till högkvalitativa tjänster som skulle fördelas rättvist, genom att ansvara för finansieringen och driften av dem (ibid.). Begreppet ”Välfärd” är i Sverige positivt laddat och den ideologiska uppslutningen kring den generella välfärdspolitiken har en bred politisk bas bland den svenska befolkningen (Olofsson 1994:79). Vad som brukar inkluderas i välfärdsbegreppet är då trygghetsinstitutioner och sociala reformer som är offentligt betalda, reglerade och producerade (ibid.). Dessa trygghetsinstitutioner brukar inkludera exempelvis sjuklön, pensioner, barnbidrag, vårdhem, sjukhus, vårdcentraler och generell tillgång till vård av sjuka samt gamla liksom riktat stöd till fattiga människor och hushåll (ibid.:79f).

United Nation Development Programme (UNDP) har standardiserade mätningar på svenskars levnadsvillkor som baseras på förväntad livslängd, utbildningsnivå och bruttonationalinkomst. Rapporten från år 2015 visar att svenskens levnadsstandard rankas som bland de högsta i världen (rankas som nummer 14 av 188 länder) samt att alla de ovan nämnda variabler som mätts, har ökat mellan år 1980 till år 2014 (se UNDP 2015:2f). Dock har en rapport publicerad av Statistiska Centralbyrån (SCB) visat på en skillnad när olika socioekonomiska gruppers inkomstutveckling jämförs. Den disponibla inkomsten har minskat mellan år 2005 och 2010 för pensionärer, sjukskrivna och arbetslösa medan förvärvsarbetare haft en betydligt bättre inkomstutveckling samma år (SCB 2012:12).

Botkyrka kommun

Botkyrka är en kommun som är belägen i södra delen av Stockholms län. Kommunen är indelad i kommundelarna Hallunda-Norsborg, Alby, Fittja, Tullinge och Tumba-Grödinge. I Botkyrka bodde det 90 000 personer (år 2016) varav den öppna arbetslösheten är 5,2 % (Moreno 30-06-16, Botkyrka kommun faktablad 2014). Av Sveriges alla kommuner har Botkyrka den högsta andelen människor med utländsk bakgrund, vilket är 56 % av kommunens 90 000 invånare och i kommunen talas det över 100 olika språk (Moreno 30-06-16, Botkyrka kommun faktablad). Den anmälda brottsligheten i Botkyrka kommun är lägre än genomsnittet i Stockholms län (Lindahl & Mattsson 2003:25) samtidigt som Botkyrka är den fattigaste kommunen i Stockholmsområdet (Moreno 30-06-16).

Botkyrka kommun har områden som i en polisrapport anses vara "särskilt utsatt område" respektive "riskområde", nämligen Hallunda/Norsborg, Alby och Fittja. Dessa områden kännetecknas i rapporten av låg socioekonomisk status där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället som är knuten till den sociala kontexten (snarare än en utstuderad vilja till kontroll över området) (Nationella operativa avdelningen 2015:13). Vidare karaktäriseras ett "särskilt utsatt område" av att de boende upplever en potentiell hotbild från kriminella i området, vilket i sin tur orsakat en rädsla hos de boende av att delta i eventuella rättsprocesser.

Tidigare Forskning

Nedan presenteras ett urval av forskningen som bedrivits inom de stora fälten *Brottsprevention* och *Samverkan*. Urvalet har gjorts utifrån det som varit mest relevant för mina frågeställningar.

Brottsprevention

Idén om att förebygga brott har funnits lika länge som människan begått brott (Lab 2000; Sahlin 2000). Historiskt har brottsprevention främst legat på individnivå då individer antingen tvingades eller frivilligt fick ansvara över brottsbekämpning. I takt med utvecklingen av ett straffrättsligt system skiftade dock ansvaret över till samhällets institutioner (Lab 2000:25). Brottspreventiva åtgärder bygger på föreställningar och teorier kring samhällsproblem och dess orsaker; något som i förlängningen innebär att brottspreventiva åtgärder färgas av de rådande diskurserna kring det som uppfattas som samhällsproblem, vilka bör korrigeras genom kriminalisering, samt orsakerna bakom dessa handlingar (Sahlin 2000, Sarnecki 2015). Brottsförebyggande åtgärder har således sin grund i föreställningarna om orsakerna till brott. Vad som ansetts och anses leda till brottslighet har varierat över tid, från mer rasbiologiska förklaringsmodeller, via sociologins fokus på social kontext och samhällsstruktur, till dagens mer icke-deterministiska syn på orsaksfaktorer där de biologiska faktorerna anses samvariera med miljöfaktorer (Sarnecki 2009:164f). Vissa förklaringar har förkastats medan andra, i alla fall delvis, lever kvar som exempelvis Cohen och Felsons (1979) rutinaktivitetsteori som syftar till att förklara brottslighet på en samhällslevellelig nivå. I linje med dessa förklaringsmodeller har också de preventiva åtgärderna varierat från exempelvis steriliseringar till utjämning av social ojämlikhet och kontrollfunktioner.

Emile Durkheim (1984) menade att straffet och det straffrättsliga systemet har en social funktion i samhället och att dessa grundläggande moraliska värderingar fyller funktionen att ena människor i samhället i en upplevd solidarisk känsla (Durkheim 1984). Det straffrättsliga systemet anses som brottspreventivt genom upprätthållandet av uppfattade sociala normer i ett samhälle (Smith 2008) och kriminalpolitiken är också att se som ett av få områden som enar människor kring moraliska uppfattningar om rätt och fel (Tham 2001). Flera internationella undersökningar har gjorts kring sambandet mellan strängare straff och brottspreventiva effekter, varpå det har visat sig att dessa effekter inte åstadkommit eller varit kortvariga och ringa (Tonry 1997:52).

Annan forskning har också visat att det saknas ett samband mellan en ökning i brottsstatistiken och tillämpningen av andra brottspreventiva åtgärder (Andersson 2005:84, Sahlin 2000:82).

Brottspreventiva åtgärder grundas hos dem som har auktoritet på grund av sin kunskap, sitt ekonomiska inflytande/och eller sin politiska position (Sahlin 2000, Sarnecki 2015). Kriminalpolitiken har således uppfattats som ett resultat av samhällets struktur, hegemoni och resurser och varierar med maktförhållandena vars existens enar människor genom uppfattade moraliska normer.

Forskningen om brottsförebyggande åtgärder har fokuserat på tvångsmedel för att avskräcka eller omhänderta förbrytare, användningen av sociala insatser för att förhindra att potentiella förbrytare begår brott eller diverse insatser mot aktiva förbrytare som ger möjligheter till en livsstil utan kriminalitet (Eck & Eck 2012:282). Inom brottsförebyggande åtgärder i västvärlden finns det fyra huvudstrategier: polismyndigheter och straffbeläggande åtgärder, socialisering av människor med fokus på barn, fokus på att minska situationella möjligheter och miljöer där människor kan begå brott samt utvecklandet av starkare och mer sammanhållna samhällen (Tonry 1997:51). Det har sedan 1990-talet blivit vanligare att dela in brottspreventiva åtgärder i två huvudgrupper (Sahlin 2000:100). Det ena med syftet att minska människors benägenhet att begå brott och den andra med syfte att minska förekomsten av kriminogena situationer (Wikström et al 1994:20). Dessa två huvudgrupper kallas även för social- och situationell brottsprevention, beskrivna i mer detalj nedan.

Social brottsprevention

De åtgärder som faller under *social brottsprevention* är sådana som syftar till att minska människors benägenhet att begå brott (Sahlin 2000; Wikström et al 1994:20). En av de mest inflytelserika förklaringsmodellerna är Hirshis om sociala band. Hirshi menade att personer som har starka anknytningar till samhällets ”konventionella” institutioner så som skola, arbetsplats, familjemiljö, var mindre brottsbenägna än personer som hade svaga anknytningar till dessa institutioner. De starka anknytningarna fungerar brottspreventivt genom att dessa anknytningar leder till åtaganden och delaktighet i samhällets institutioner som i sin tur implementerar en inre social kontroll över människan i form av ökad självkontroll och minskad benägenhet att bryta mot sociala normer. Människan socialiseras in och övertygas om samhällsordningens legitimitet (Hirshi 1969).

Tonry lyfter fram att forskningen har visat på flertalet riskfaktorer som ökar personers benägenhet till kriminella handlingar som bland annat droganvändning, andra uppfattade "antisociala" beteenden, koncentrationssvårigheter mm (Tonry 1997:53). Vidare skriver Wikström att människans brottsbenägenhet bestäms av graden av självkontroll samt dess band till vad han kallar för det "konventionella samhället" (Wikström et al 1994:38).

Situationell brottsprevention

Situationell brottsprevention grundar sig i uppfattningen att människan är en rationell varelse. Huvudpoängen med denna typ av brottsprevention är enligt Tonry att brott kan förhindras genom att försvåra omständigheterna för att ett brott ska kunna begås och att öka upptäcktsrisken (Tonry 1997:55). Cohen och Felson (1979) menade att brottsnivån i samhället förändras när samhällsmedlemmarnas rutinaktiviteter förändras. Tre förutsättningar måste uppfyllas för att ett brott ska kunna begås: Först måste det finnas en motiverad förövare, sedan måste det finnas ett lämpligt objekt och slutligen måste det råda en avsaknad av en kapabel väktare. Först när dessa förutsättningar uppfylls kan ett brott begås (Cohen & Felson 1979). Andra forskare har flyttat fokus från tillgången till objekten och övervakare, till hur brottsbenägna personer söker objekt. Enligt Brantingham och Brantingham söker brottsbenägna människor objekt i dess närmiljö, kring färdvägar som är dem bekanta (Brantingham & Brantingham 2008). I likhet med Wikström, anser Eck och Eck att den rådande kriminalpolitiken fokuserar på förövaren genom åtgärder som inriktas på att hindra personen från att begå brott (Eck & Eck 2012:282). Forskarna skriver vidare att den kriminologiska forskningen har fastställt att kriminalitet är koncentrerat till vissa platser och miljöer men att detta faktum inte fått utrymme inom kriminalpolitiken (ibid.). Även om platsbaserad brottsprevention inte tycks ha fått lika mycket kriminalpolitiskt inflytande enligt vissa forskare, finns det forskning som pekar på dess vikt varför en kort genomgång av platsbaserad brottsprevention kommer nedan.

Platsbaserad brottsprevention

Shaw och McKay introducerade den sociala organisationsteorin i ett försök att analysera och förstå orsakerna bakom boendesegregation och dess sociala konsekvenser, såsom kriminalitet och marginalisering (Shaw & McKay 1969). Forskarna sökte visa på att sociala processer, som skapat boendesegregation i Chicago, resulterade i innerstadsområden som genererade fattigdom, avvikande värderingar och normer som sedan tog sig i uttryck i kriminalitet (Ibid.).

I samma anda försökte Wilson och Kelling (1982(2015)), påvisa den sociala miljöns påverkan på kriminalitet och utvecklade teorin "Broken windows" vilken syftar till att förklara sambandet mellan miljön och kriminalitet. Forskarna menar att det i ett område som börjar befolkas av socialt utsatta personer (exempelvis psykiskt sjuka och/eller missbrukare) påbörjas en process där socialt anpassade medborgare flyr området. Som en konsekvens av att de socialt anpassade medborgarna flyr, försvagas den sociala kontrollen i området som resulterar i att området bryts ner. Processen fortsätter och ett område blir "nedgånget" då bristen på social kontroll i området signalerar till medborgarna att de sociala normerna i området inte existerar (Wilson & Kelling 1982(2015)). Denna teori pekar således på att brott föds ur en dåligt fungerande social kontext, varpå en måste åtgärda detta snarast möjligt. I praktiken har teorin legat till grund för kriminalpolitiska åtgärder i exempelvis New York med "nolltoleranspolicy" (även kallad "New York-modellen"). Nolltolerans innebar här ambitionen att ingripa vid minsta brott, detta då även ringa brott ansågs vara tecken på social oro som vid brist på ingripanden kunde attrahera grövre brott. Föremålen för insatserna blev personer som upplevdes störa den allmänna ordningen och målet var att upprätthålla den (Sahlin 2000:103). För att insatserna skulle kunna utföras, argumenterade Wilson och Kelling för att utöka polisens handlingsmöjligheter i syfte att upprätthålla ordningen i samhället och motverka "social disorganisation"(Wilson & Kelling 1982(2015)).

Haddad & Balz (2006) studerade upploppen som uppstod i Frankrike under 2000-talet. Författarna intresserade sig för om upploppen kan förklaras med eventuella brister i Frankrikes integrationspolitik eller om upploppen kan förklaras med social ojämlikhet i socialt utsatta områden (Haddad & Balz 2006). Författarna kunde konstatera att bristen på utbildningsmöjligheter samt andra utvecklingsmöjligheter, skapade ett missnöje hos individerna i de socialt utsatta områdena. Bristen på utbildningsmöjligheter skapade i sin tur en högt koncentrerad arbetslöshet, som begränsar människor till det socialt utsatta området (ibid.).

Flera samhällsvetenskapliga förklaringsmodeller bygger på uppfattningen om ett kollektivt handlande där människor i grupp kommer överens om något de vill göra och hur de ska gå till väga för att uppnå det. Antalet människor som handlar tillsammans kan variera, men i alla former av kollektivt handlande måste dessa människor på något sätt fatta gemensamma beslut (Ahrne & Papakostas 2006:111). Att människorna inom gruppen är överens om de grundläggande förutsättningarna är ett måste för att en ska kunna tala om ett kollektivt handlande (Ibid.). Peter K. B. St. Jean (2007) genomförde en etnografisk studie i ett kriminellt belastat område i Chicago, för att studera huruvida teorierna *broken windows* samt *kollektivt handlade* kunde appliceras för att förklara brottslighet. St. Jean fann i sina intervjuer med förbrytare i området att huruvida området var ”nedgånget” inte gav dem uppfattningen eller signalerade att människorna i området inte brydde sig om närmiljön. Dock drogs slutsatserna att intervjupersonerna uppfattade att människorna i området förmodligen var ekonomiskt svaga och således inte hade råd att rusta upp området (St. Jean 2007). Resultaten visade också att lågt kollektivt handlande hade ett samband med både hög och låg kriminalitet i ett område (ibid.).

När teorier om social desorganisation betonar att brott föds ur en dåligt fungerande kontext menade Wikström m.fl. (2009) att social desorganisation var bristfälligt som förklaring kring sambandet mellan miljön och individens brottsbenägenhet och presenterade en integrerad kriminologisk handlingsteori som tar hänsyn till interaktionen mellan individens benägenhet och dess exponering av kriminogena situationer (Wikström, Ceccato, Hardie & Treiber 2009:61). Individens brottsbenägenhet är tänkt att baseras på individens moraliska kompass samt förmågan att utöva självkontroll, varpå den kriminogena situationen grundar sig i de moraliska reglerna som råder i miljön där individen befinner sig och till vilken grad dessa implementerats (Wikström et al 2009:61).

Lokal brottsprevention

Forskningen kring lokala brottspreventiva program där medborgarna själva ska engagera sig som i exempelvis ”Neighbourhood watch” har visat sig vara tvetydig i Nordamerika (Tonry 1997). I svenska Brottsförebyggande Rådets (BRÅ) systematiska forskningsgenomgång av Grannsamverkan, visade det sig att hälften av de undersökningar som ingått i deras studie pekade på att Grannsamverkan är effektivt när det gäller att minska kriminaliteten (Bennet, Halloway, Farrington 2008:40).

Van Graan studerade ”Roodekrans Neighbourhood watch”, vilket är ett projekt som implementerades i området Roodkrans i Sydafrika. Roodekrans karaktäriseras av medborgare som är medel till höginkomsttagare (van Graan 2016:136). Van Graan konkluderar att projekt som baseras på medborgarnas engagemang (som ”neighbourhood watch”), inte kan motverka kriminalitet effektivt utan tydligt samarbete med andra samhällsliga sektorer som polis, privata säkerhets företag och företagssektorn (ibid.:146).

År 1999 påbörjades ett arbete med att genomföra nationell storstadspolitik i tre storstadsregioner i Sverige. Arbetet syftade till att ge storstadsregionerna goda förutsättningar för tillväxt (däribland nya arbetstillfällen) och att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna. BRÅ fick i uppdrag av regeringen att kartlägga de brottsförebyggande insatser som gjorts och en analys av det brottsförebyggande storstadsarbetet med fokus på hur det lämpligen skulle kunna utvecklas i framtiden. Botkyrka kommun var en av kommunerna som studerades i samband med uppdraget och det konstaterades att Botkyrka har ett lokalt brottsförebyggande råd som består av politisk styrgrupp samt en referensgrupp bestående av tjänstemän från kommunens olika verksamheter (Lindahl & Mattson 2003:5). Botkyrka hade ett brottsförebyggande arbete som finansierats av kommunens ordinarie budget, som dock berörde de tre mest utsatta stadsdelarna inom kommunen (Fittja, Alby samt Hallunda/Norsborg). Vidare konstaterade kartläggningen av det brottsförebyggande arbetet i de ovan nämnda stadsdelarna, att de satsningar som riktar sig mot barn och ungdomar prioriterats samt satsningar på att förbättra den yttre fysiska miljön (Lindal & Mattson 2003:25ff).

Det bedrivs mängder med brottspreventiva insatser och åtgärder i samhällets alla skikt. Vad som kunnat konstateras, är att det generellt råder brist på studier som kan påvisa huruvida åtgärderna är effektiva i dess mål att förebygga brott. Nedan kommer ett kort urval av evidensbaserad brottsprevention.

Evidensbaserad brottsprevention, vad är effektivt?

De brottspreventiva åtgärderna som används beror på vem eller vilka som är mål för insatserna. På internationell nivå varnar vissa forskare för användningen av strängare straff i avskräckningssyfte då det inte visat sig ha den effekt som önskas. Det har däremot lett till en ohållbar utveckling i exempelvis USA med antal fängslade människor (Tonry 1997). I Sverige utvecklas brottsbenägenheten hos människor som starkast i unga år, innan tonåren. Rättsväsendet har en begränsad möjlighet att direkt verka brottspreventivt hos förstagångsförbrytare då straffmyndighetsåldern är 15 år (Wikström et al 1994:33). Att straffhot skulle verka brottsförebyggande, bygger på teorin om en rationell förbrytare som kan väga kostnader mot vinst. Straffhotet kan ses som mer relevant när en talar om instrumentella brott (frestelsebrott), då expressiva brott (känslouttryckande) sällan är rationella. Vidare är straffhotet inte relevant för personer med hög grad av självkontroll, då dessa personer normalt inte ser brott som ett alternativ. Straffhotet kan således sägas ha störst betydelse för personer som saknar hög grad av självkontroll, när dessa begår instrumentella brott (ibid.:23).

Många sociala insatser bedrivs utan att de har brottsprevention som huvudmål men som dock ger önskade brottspreventiva effekter. Amerikanska forskarna Sherman, Farrington, Welsh och McKenzie (1997) har tillsammans utvärderat flertalet brottspreventiva åtgärder som använts och prövats i USA. Program som hembesök hos nyblivna föräldrar, förskola och föräldrautbildning, skolbaserade övningar för barn och deras föräldrar samt multisystematisk terapi visade sig ha en brottsförebyggande effekt (Sherman et al. 1997:407). Även tre skolbaserade program visade sig ha brottsförebyggande effekter enligt deras undersökning. De effektiva programmen berörde undervisnings och disciplin styrning, så kallade "interventions" för att etablera normer och förväntningar på barnets beteende samt undervisning om självkontroll och social kompetens genom kognitiva metoder (Sherman, Farrington, Welsh & McKenzie 1997:407).

I Sverige har det utvecklats flera skolprogram med syftet att socialisera in barn och ungdomar i socialt accepterade beteenden. Tanken med programmen är att barn och ungdomar kan socialiseras in i normkomformt beteende, varpå programmen ofta riktat sig mot alkohol/drogkonsumtion och andra oönskade beteenden som mobbing och våld. Forskare i Örebro utvecklat Örebros preventionsprogram (ÖPP) för att påverka ungdomars alkoholkonsumtion (se Koutakis et al. 2008).

Ett annat program som utvecklades, hade syftet att förebygga psykisk ohälsa hos barn och ungdomar genom Social och emotionell träning (SET) (Kimber, Sandell & Bremberg 2008). Både ÖPP och SET skulle kunna tolkas som evidensbaserade skolprogram, då programutvecklarna (mer eller mindre) kunnat visa på positiva resultat i deras utvärderingar av programmen (se Koutakis et al. 2008 och Kimber, Sandell & Bremberg 2008). Dock har forskare i samarbete med Statens folkhälsoinstitut, utvärderat ÖPP och kunnat påvisa på att programmets ineffektivitet i relation till målet att minska ungdomars alkoholkonsumtion (Strandberg & Bodin 2011:5). Liknande oberoende utvärderingar har gjorts av SET, där bland annat Skolverket och Statens beredning för medicinsk utvärdering (SUB) menar att det evidensbaserade stödet för SET är lågt eller obefintligt (se Skolverket 353 och SBU 2010). Det är därför många gånger svårt att uttala sig om socialt brottspreventiva åtgärder kan anses vara evidensbaserade.

I Sverige erbjuder kommunerna brottspreventiva åtgärder i form av stöd till föräldrar, ”föräldracentrer” och skolor (Johansson 2014:144). Sociala åtgärder är många gånger svåra att utvärdera då dessa åtgärder ofta inte har brottsprevention som huvudmål (många åtgärder kan således uppfattas som brottspreventiva) och det kan ta väldigt lång tid innan en eventuellt kan se någon effekt (Sahlin 2000:93f). När det kommer till situationell brottsprevention verkar forskningen peka på att åtgärder som försvårar åtkomsten till potentiella objekt så som exempelvis lås, personliga koder på kontokort mm är brottsförebyggande. Detsamma gäller åtgärder som syftar till att öka upptäcktsrisken i form av övervakningskameror, vakter mm (Tonry 1997:55). Welsh och Farrington kunde i sin undersökning konstatera att ökad gatubelysning, ökad patrullering av poliser i så kallade ”hot spots”, arresterande av återfallsförbrytare samt problemorienterad polisövervakning hade en brottspreventiv effekt (Welsh & Farrington 1997:407).

Sarnecki (2004) har sammanställt ”Kunskapsbaserad brottsprevention. Teoretiska utgångspunkter för brottsförebyggande arbete i Stockholms stad”. Författaren menar att arbetet varit ett ”försök att skapa förutsättningar för att förena teori med praktik” (Sarnecki 2004:2). Inspiration i arbetet har hämtats från Cohen och Felsons (1979) rutinaktivitetsteori och med hjälp av den och andra väletablerade kriminologiska teorier, bygger han en modell där praktiska brottspreventiva åtgärder föreslås (Sarnecki 2004).

Samverkan

Enligt Johansson (2014) är forskningen kring samverkan i brottsförebyggande åtgärder relativt bristfällig, trots betoningen på önskad samverkan mellan flera aktörer (Johansson 2014:144). Dock har samverkan bedrivits en längre tid mellan olika samhällsliga institutioner i olika former av åtgärder. Sherman et al. (1997) påvisade att flertalet program involverade flera samhällsliga institutioner så som skola, familj och socialtjänst i samma brottspreventiva åtgärd. Dessa åtgärder visade sig vara effektivare än program som endast involverade en samhällslig institution (Welsh & Farrington 1997:405). Wikström (1994) skriver att ett fungerande problemorienterat polisarbete grundar sig i en analys av brottslighetens orsaker (med förankring till vetenskapen), angripande av orsaksfaktorerna där samarbete med flera av samhällets institutioner bör ske (familj, socialtjänst mm) samt att en slutligen följer upp och utvärderar arbetet. Vidare betonas att *”Ett framgångsrikt problemorienterat arbetssätt förutsätter att polisen skaffar sig tillräcklig kompetens för att göra brottsanalyser och etablerar ett väl fungerande samarbete med andra betydelsefulla aktörer”* (Wikström et al 1994:36).

Söderberg (2010) har skrivit *”Prevention i teori och praktik samt betydelsen av samverkan i preventivt arbete”*. I kapitlet lyfter Söderberg flera hinder som kan förhindra en god samverkan i det preventiva arbetet. Först nämns det att den största bristen i ett gemensamt brottsförebyggande arbete är bristen på en gemensam kunskapsgrund (Söderberg 2010:28). Vidare har forskare identifierat hinder i brottsförebyggande arbete som berör psykologiska, strukturella och kulturella faktorer (ibid.). När det handlar om psykologiska hinder, kan det handla om revirtänkande, bristande kommunikation, osäkerhet på roll och mandat mm (ibid.:28). Hinder som istället är strukturella till karaktären, handlar mer om hinder som är organisatoriska, kunskapsmässiga, ekonomiska, brist på tydliga mandat med mera (ibid.).

Dahlberg (2013) har i sin studie om samverkan applicerat ett mikroperspektiv och intervjuat tre personer verksamma inom närpolisstationer i Motala, Norrköping och Valdemarsvik/Söderköping. I studien gav de medverkande en bild av att organiseringen kring samverkan i brottsförebyggande arbeten ser olika ut i varje kommun. Vidare lyfte alla informanter att en god kontakt är viktigt för att en samverkan ska fungera. Dahlberg skriver att en slags underförstådd gemensam värdering kring arbetet samt kunskap om den andres funktion och arbetsuppgifter lyfts av informanterna (Dahlberg 2013:32f).

Teoretisk referensram

Nedan kommer en presentation av de teoretiska utgångspunkterna som legat till grund för studien. Ett tema kan studeras på flera olika sätt, genom olika infallsvinklar. Avsnittet nedan är därför till för att ge läsaren en uppfattning av utgångspunkten jag haft i mitt närmande av mina studerade teman.

Berger och Luckmann – social konstruktivismen

Den genomgående teoretiska ansatsen i uppsatsen är det socialkonstruktivistiska perspektivet som har hämtats ur Berger och Luckmanns ”The social construction of reality”. Berger och Luckmann presenterar en teoretisk analys av kunskap, med utgångspunkt i att människans uppfattning av verkligheten är socialt konstruerad (Berger & Luckmann 1966:45–48). Det som författarna menar att en bör studera, är *processen* då denna socialt konstruerade verklighet blir något som en tar för givet (ibid.:13).

Författarna menar att människor som interagerar i ett socialt system, organiserar sitt liv genom att ömsesidigt skapa begrepp och mentala representationer av varandras handlingar. Dessa mentala representationer och förhållningssätt till varandra blir efter en tid ett slags ömsesidiga roller som individerna använder sig av i interaktion med varandra. Människan skapar mening genom en sådan organisering av världen och denna mening blir inbäddad i samhället i en institutionaliseringsprocess. När människors mentala representationer av varandras handlingar och ömsesidiga roller skapar uppfattningen om hur vissa handlingsmönster ska utspelas och en grupp individer delar dessa i samförstånd, kan en säga att de ömsesidiga interaktionerna är *institutionaliserade*. Här förklarar författarna att de handlingar som är relevanta för de människor som socialiseras, tenderar att bli institutionaliserade och att dessa varierar i olika situationer (Berger & Luckmann 1966:75). Det är genom dessa interaktioner och sociala handlingar som vanor institutionaliseras och det är genom detta som strukturer konstrueras och upprätthålls (ibid.:72-75). En kan därför säga att institutionaliseringar alltid en produkt av historien (ibid.:122-124).

Institutioner blir över tid, objektifierade och alla dessa institutionella processer bildar ”The symbolic universe” (Berger Luckmann 1966:120). Människans uppfattning om en objektiv verklighet och sanning. Författarna skriver att en upprätthåller ”the symbolic universe” som råder i ett samhälle, genom en mekanism som används för att *legitimera* den objektiveringen som blivit institutionaliserad från början (ibid.:126f).

Legitimeringen ger individen inte bara indikationer på hur denne bör och inte bör agera, utan även varför ting är som de är. Människan föds således in i en institutionaliserad värld som förmedlas till individen genom symboliska system som exempelvis språket (ibid.: 56ff & 270ff). Författarna skriver att språket har en central del i skapandet av kunskap. Detta då språket uppfattas som ett symboliskt system, som kan objektifiera det subjektiva (Ibid.:52). Det är via språket som en för vidare kunskap om den sociala ordningen.

En kan enbart prata om en social värld, när en ny generation får ta del av äldre generationens institutioner genom *socialisationsprocesser*. Socialisationsprocesser sker genom att människan *internaliserar* "the symbolic universe" då den nya generationen enbart får en "verklighet" presenterad för dem som verklig, utan att själva ha varit med i skapande processen från början (Berger & Luckmann 1966:78ff). Internaliseringen av "the symbolic universe" sker genom inlärningsprocessen när de vuxna förklarar och rättfärdigar den institutionella ordningen till den nya generationen (Ibid.:111). Vidare beskrivs det två socialisationsprocesser, varpå ena benämns *Primär socialisation* och är den socialisationsprocess som beskrivs som den första inlärningsprocessen ett barn går igenom under barndomen, tills att denne räknas som en medlem i samhället (ibid.:150). *Sekundär socialisation* kallas efterföljande processer som en redan socialiserad person genomgår för att ta del av andra delar av den objektiva realiteten i dennes samhälle (Ibid.:150). Författarna skriver att människan skapas via dessa socialisationsprocesser och att social ordning således bör ses som en pågående mänsklig produkt (ibid.:69).

Foucault och makt

Vidare har jag funnit inspiration i Foucaults verk och perspektiv på sambandet mellan kunskap och makt. Foucaults utgångspunkt vilar på tanken att det i samhället finns mångfaldiga relationer av makt som penetrerar, betecknar och bildar den sociala kroppen. Dessa maktrelationer kan i sin tur inte etableras och implementeras utan produktionen och funktionen av en diskurs. En diskurs definierade han som ”praktiska handlingar som systematiskt bildar de objekt de talar om” (Foucault 1969(2002):67). Foucault menade att kunskapen var starkt förknippat med diskurser då kunskap produceras inom diskurser genom maktprocesser. Vad som accepteras som sanning och etableras som kunskap, är kontextbundet och ser olika ut i olika samhällen (Foucault 2008:177). Vidare pekade Foucault på att kunskapen i vårt västerländska samhälle genereras via vetenskapen (ibid.). Det innebär att vi (i västvärlden) uppfattar kunskapen som produceras genom vetenskapen som sanning och formar således vårt vetande efter den uppfattade sanningen.

Foucault tog sin analys ett steg längre och menade på att alla människor är skapade inom och av diskurser. Då människan ser världen genom diskurser, formas våra uppfattningar om världen och således oss själva av dessa diskurser. ”Makten producerar en verklighet, den producerar ämnesområden och sanningsritualer” (Foucault 1975(2003):195). Han pekade på att människor är beroende av produktionen av sanning och att vi således inte kan utöva makt på andra sätt än genom produktionen av sanning (Foucault 1980(2002):93). Diskurserna om sanning är de som ligger till grund för uppfattningen om moral och värderingar och är därför även grunden för lagstiftande mekanismer som vilar på dessa diskurser. En maktrelation kan således inte existera utan diskurser om sanningen som verkar genom och med utgångspunkt från dessa samband (ibid.).

Människan döms, straffas och korrigeras utefter funktioner som vilar på diskurserna om sanning och kunskap. Diskurserna kring sanning implementeras och tar sig i uttryck i samhällets alla instanser och institutioner vars effekter resulterar i dominans (ibid.: 96). Dominans genom att övervakning och reglering av människans beteende sker genom alla samhälleliga diskurser och i samhällsorganisationer som skolor, sjukhus och företag (Foucault 1975(2003):228).

Det faktum att makten är djupt rotad i samhället och inte minst i skapandet av kunskapen, gör det svårt att urskilja makten ur dessa samband. Vidare blir uppfattningen om att makten endast tar sig i uttryck genom repressiva mekanismer, bristfällig (Foucault 1980(2002):59). Makten bör således inte enbart uppfattas som en repressiv mekanism som utövas av staten eller auktoriteter, då en önskad förändring även måste ske på mikronivå (ibid.:60).

Samverkan – en fråga om makt

Som ett resultat av flera års forskning om samverkan kring människor konstaterade Danermark (2000, 2004) att det ligger en maktaspekt bakom definierande av problembilden samt eventuella åtgärder. När flera olika kunskapsområden samverkar kring ett gemensamt problem kan det ta sig uttryck i att viss kunskap räknas mer som kunskap än annan, beroende på yrkeskategori (Danermark 2000:26f). Danermark byggde vidare på detta resonemang och utvecklade en teori kring modellmakt; först förklaras begreppet *sociala representationer*, vilket han menar utgör ”en socialt utvecklad och delad kunskapsform som har ett praktiskt syfte och som påverkar den verklighetsbild en viss social grupp konstruerar” (Danermark 2004:26). Med andra ord utgör sociala representationer en grupps skapade bild av ett fenomen. Dess representationer är i sin tur en produkt av gruppens behov och intressen, varpå gruppen skaffar sig en representation som bäst överensstämmer med den uppgift som gruppen har (ibid.:34). När olika yrkesgrupper ska samverka om något besitter olika yrkesgrupper olika representationer av det de ska samverka om. Det kan då uppstå en maktkamp, kring vilkas representation som har företräde. Vissa aktörer kan anses besitta mer utvecklade föreställningar kring det som de ska samverka om och därmed bli ”modellstarka”. Yrkesgrupper blir ”modellstarka” och uppstår i relation till andra yrkesgrupper som då blir ”modellsvaga”. Modellsvaga yrkesgrupper tenderar att överta de modellstarkas bild kring det de ska samverka om, varpå en form av (möjligen outtalad) maktutövning sker (ibid.:33ff).

Brottspreventiva analysmodeller

Ingrid Sahlin skriver att en kan konstruera modeller, som baserar sig på aspekter och dimensioner av brottsförebyggande arbete. Som redan presenterats baseras brottspreventiva arbeten och projekt på teorier och uppfattningar kring brottslighetens orsaker och uppkomst. Dessa teorier och uppfattningar tar sig uttryck i verksamhetens inriktning, föremål, metoder samt tidsperspektiv (Sahlin 2000:84). Dessa modeller kan sedan ligga till grund för analys av existerande brottsförebyggande projekt och arbeten. Tanken är att modellerna ska användas i analysen som instrument för att beskriva vilka övergripande föreställningar och utgångspunkter som ligger till grund för existerande insats.

Precis som Sahlin framhäver, finns det en rad olika typer av klassifikationer av den befintliga brottspreventionen i litteraturen varpå ett antal redan presenterats. Nedan följer de modeller så som de presenteras av Sahlin.

Strukturförändring

Hit hör de åtgärder vars avsikt är att främja individens hälsa och utveckling genom att förändra strukturer och miljöer som påverkar deras välfärd och livschanser. Utgångspunkten i den typen av åtgärder är att människor som inte mår bra begår brott och att en därför bör främja människors möjligheter till ett värdigt liv (Sahlin 2000:89). Teoretiska baser bakom dessa åtgärder finns exempelvis i Mertons (1938(2002)) anomiteori, som menade på att alla människor i ett samhälle har liknande mål som de vill uppnå för en önskad livskvalité. I ett samhälle råder det dock skillnader i förutsättningar bland människor att uppnå dessa mål, varpå de som har dåliga förutsättningar att uppnå dessa mål kan frustreras och försöka uppnå målen genom andra medel (olagliga vägar) (ibid.).

Det strukturförändrande perspektivet syftar till att en strävar efter att tillförsäkra barn och ungdomar en god uppväxt genom stöd till föräldrar samt upprätthållandet av god kvalitet på samhällets olika institutioner som berör barn och ungdomar (Sahlin 2000:89). Exempelvis skulle en kunna säga att det svenska välfärdssystemet som grundade sig i jämlikhetsprinciper haft en brottsförebyggande effekt. Grundtanken bakom välfärdssystemet var att skapa jämlikhet mellan medborgarna och att staten skulle garantera en trygghet i olika sociala former. Problemet är dock att även om alla i samhället tar del av en ökad socioekonomisk tillväxt, kan socioekonomiska skillnaden mellan olika samhällsgrupper öka under samma period. Sahlin hänvisar till Balvig (1979) och argumenterar för Mertons tes, att problemet således ligger i socioekonomiska skillnader mellan samhällsgrupper inom samma samhälle och att åtgärder utifrån denna modell bör behandla en ökad jämlikhet mellan samhällsgrupperna (ibid.:91f).

Socialisationsmodellen

Inom socialisationsmodellen rymmer de arbeten och program som syftar till att påverka individers beteenden för att öka deras välbefinnande. Grundtanken är att öka individers integrering och positiva utveckling i samhället genom exempelvis träning, attityd- och normpåverkande åtgärder mm (Sahlin 2000:94). Hit hör åtgärder och projekt inom förskolor, fritidshem och ungdomsgårdar. Förhoppningen är att öka ungdomar och barns delaktighet i samhället och på det sättet, påverka dess beteende för deras välbefinnande. Under 1970-1980 talet var denna modell relativt inflytelserik i svenska sociala reformer och fritidsgårdar byggdes ut för att inkludera ungdomar och göra de delaktiga i olika projekt samtidigt som förskolor testade ny pedagogik (ibid.:96). Numera finns det i exempelvis Botkyrka kommun, etablerade fritidsgårdar som driver diverse projekt med och för ungdomar.

Effektivisering av institutioner

En effektivisering av samhällets institutioner innebär att en försöker effektivisera och omorganisera myndigheter och andra samhälleliga institutioners kontrollverksamhet, för att göra de mer effektiva och således mindre kostsamma (Sahlin 2000:97). Hit hör diverse samordningsprojekt, där flera samhällsinstitutioner samverkar kring en problematik i syfte att effektivisera arbetet. Hit hör även utvecklingen av nya metoder, övergång till ”problemorienterat” arbetssätt samt nya distrikts- och funktionsindelningar vars syfte är att effektivisera brottsbekämpningen (Ibid.). Ett exempel på effektivisering av institutioner är organiseringen av lokala brottsförebyggande råd. Tanken är att det i dessa brottsförebyggande råd, ska finnas kompetens inom olika områden som tillsammans samverkar (delar med sig av kunskap, information) för att arbeta med lokala problem.

Kontrollmodellen

Kontrollmodellen syftar till att reglera beteendet hos invånarna i ett samhälle, mikro, makro eller mesonivå för att upprätthålla den sociala ordningen (Sahlin 2000:99). Hit hör både den juridiska allmän- och individualpreventionen samt andra former av prevention och program som syftar till att upprätthålla den sociala ordningen så som exempelvis drogpreventionsprogram. Hit hör således de former av program vars syfte är att socialisera in barn och ungdomar (även vuxna) i önskvärda (för samhället) normativa beteenden. Även olika former av ingripanden (mot oönskade moraliska normbrytningar) och sanktioner hör till denna modell. Modellen begränsas dock inte till detta utan kan även många gånger inkludera inslag av observationer, insyn och övervakning (ibid.).

Till kontrollmodellen hör exempelvis natt/föräldravandring, grannsamverkan samt andra former av övervakningsåtgärder som installation av övervakningskameror. *Situationell brottsprevention* och en form av ”*social*” *brottsprevention* hör till kontrollmodellen när de används tillsammans, menar Sahlin (Sahlin 2000:100). Detta beror på att samhället vill påverka individens möjligheter till att begå brott (situationell) och dess benägenhet att begå brott (social). Till skillnad från socialisationsmodellen som bygger på att individen socialiseras in i samhället och på det sättet ökar sitt välmående som på sikt är brottsförebyggande, så vill en med denna form av ”social” brottsprevention reglera individens beteende omedelbart (ibid.:111).

Metod och Data

I kommande avsnitt kommer arbetets metod och tillvägagångssätt att presenteras. Först kommer en presentation av metodologisk ansats i bredare drag, för att sedan konkretiseras i vilka metoder jag använt mig av i min studie och hur genomförandet av datainsamlingen gått till. Vidare kommer ett avsnitt över de etiska ställningstagandena jag gjort under datainsamlingens gång.

Den kvalitativa metodologiska ansatsen

För att kunna besvara mina frågeställningar som berör uppfattningar bakom brottspreventiva åtgärder och samverkan som redskap, har jag använt mig av en kvalitativ forskningsstrategi.

Det finns flera orsaker till detta, varpå den första kan sägas vara den induktiva ansatsen som valts för studien. Med en *induktiv ansats* menas att mitt valda ämne (brottspreventiva åtgärder och samverkan) studeras genom insamling av material, som sedan genererar ett resultat (en teori) (Bryman 2012:28). Med det sagt, kan en inte reducera varken kvantitativa eller kvalitativa forskningsstrategier till enbart ett förhållningssätt mellan teori och praktik (induktiv eller deduktiv). Generellt kan en dock säga att en induktiv ansats går väl ihop med kvalitativa metodologiska strategi och det finns en lång tradition av kvalitativa metodologiska strategier med induktiva ansatser (Ibid:341, Kvale & Brinkman 2014:238).

Studiens syfte är att studera vilka brottspreventiva åtgärder som dominerar inom Botkyrka kommun, diskurser bakom dessa och vilka argument som används för implementering av dessa åtgärder. Vidare är syftet att studera hur samverkan fungerar mellan olika aktörer som samverkan kring dessa åtgärder och hur denna samverkan upplevs.

Intresset ligger således i *argument* bakom brottspreventiva åtgärder och hur samverkan *upplevs* av inblandade aktörer. Det är viktigt att ha syftet och frågeställningarna i bakhuvudet när en väljer den mest lämpade metodologiska strategi då den metodologiska ansatsen i en studie bör styras av studiens syfte och frågeställningar (Kvale & Brinkman 2014:143). Valet blev den kvalitativa ansatsen då den används när forskarens intresse är att förstå den sociala verkligheten på grundval av hur aktörerna i en viss miljö tolkar denna verklighet (Bryman 2012:341). Vidare är således den kvalitativa ansatsen lämplig när en deltagarnas perspektiv på det valda ämnet grunden för undersökningen och resultatet presenteras med beskrivande analyser av det undersökta materialet (ibid.:371).

Det som beskrivits ovan, hänger ihop med perspektivet *fenomenologi* inom den kvalitativa forskningsstrategin. I kvalitativa studier grundar sig perspektivet fenomenologi på antagandet att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar att den är. Fenomenologin i kvalitativa studier är således ett perspektiv som pekar på intresset av att förstå sociala fenomen utifrån deltagarens egna perspektiv och beskriva världen som den upplevs av dem (Kvale & Brinkman 2014:44). De kvalitativa intervjuerna kan användas när en strävar efter kunskap kring människors upplevelser och uppfattningar kring ett specifikt ämne. Det innebär att forskare som söker förstå människor mening och nyanserade beskrivningar av intervjupersonens livsvärld, lämpligen använder sig av intervjuer (ibid.:47). Intervjuer var en lämplig metod för denna undersökning då jag velat införskaffa mig kunskap kring mina intervjupersoners uppfattningar om samverkan och argument bakom brottsförebyggande åtgärder.

Nedan kommer en beskrivning av vilka metoder inom den kvalitativa forskningen jag använt mig av, samt hur datamaterialet införskaffades och analyserades.

Data

Studien baserad på dels officiella dokument, dels kvalitativa intervjuer med ett antal nyckelpersoner.

Officiella dokument

Med syftet att undersöka vilka trygghetsskapande och brottspreventiva arbeten som prioriteras inom kommunen analyserades de officiella dokument som finns presenterade på kommunens hemsida (Botkyrka kommun 2016). Detta behöver dock inte betyda att de projekt och arbeten som presenteras på hemsidan är de enda eller för den delen de som prioriteras mest rent resursmässigt – något som diskuteras mer i avsnittet om metodologiska överväganden. Dokumenten kan dock ge en indikation på vilka projekt/arbeten som anses vara värdefulla för medborgarna att kunna ta del av, samtidigt som arbetet och projektens syfte framgår i presentationen av en åtgärd. Dokumenten fungerade även som grund för intervjuerna, där jag kunde fråga enskild aktör huruvida de kände igen det som stod i dokumenten och huruvida strategierna som presenteras i dokumenten fungerar rent praktiskt.

Jag har använt mig av alla dokument som berör grannsamverkan och grannstöd, nattvandring, våldsbejakande extremism samt en rapport om social oro och upplopp. Vidare har jag även använt mig av texterna som står under flikarna ”klotterbekämpning”, ”mobbing” samt ”säkra p-platser och säkert centrum”. Genom kontakt med kommunens största bostadsförmedlingsföretag Botkyrkabyggen, fick jag även tillgång till två samarbetsavtal som företaget samverkar om gällande det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Genom kontakt med tjänstemän inom kommunen fick jag även ta del av två dokument som berörde insatsen TÅGET.

Kvalitativa intervjuer

Intervjuer valdes för att komplettera mitt material och söka besvara forskningsfrågorna om upplevelser av samverkan och argument bakom brottsförebyggande åtgärder. Studien använder semistrukturerade kvalitativa intervjuer med fenomenologiskt (se ”den kvalitativa metodologiska ansatsen”) perspektiv. Semistrukturerade intervjuer karaktäriseras av att forskaren använder sig av en intervjuguide med vissa teman en vill undersöka, men samtidigt har viss frihet att under intervjuens gång undersöka vissa svar vidare (Kvale & Brinkman 2014:45, Bryman 2012:415). Denna form gav alltså möjlighet att utforska redan bestämda teman genom en intervjuguide, samtidigt som det gav möjlighet att ställa följdfrågor på sådant som dök upp under intervjun.

Diskursanalys som metodologiskt redskap

För att analysera materialet har jag inspirerats av diskursanalys som textanalytiskt verktyg. Diskursanalys kan tolkas som en teoretisk utgångspunkt men kan likväl vara ett visst sätt att analysera texter (Bergström & Boréus 2010:354), i detta fall de officiella dokumenten och transkriberingarna. Analysmetoden har anpassats efter valet att använda Sahlins analysmodeller som analysverktyg för att urskilja övergripande argument och föreställningar bakom de brottsförebyggande insatser som framkommer i materialet. Argument bakom de brottsförebyggande åtgärderna tolkas som uttryck av en diskurs, diskurser om brott och dess orsaker. Språket och argumenten blir ur detta perspektiv inte enbart en direkt återspeglning av verkligheten, utan språket bidrar till att forma den (ibid.:378). Språket formas i en social kontext, samtidigt som språket är med och formar sociala fenomen som identiteter och uppfattningar som i hög grad formas av och genom språket (ibid.:378). Då språket ur detta perspektiv är konstruerande, innebär det att olika tolkningar (av orsaker bakom) av samma sociala fenomen (brott) utgör grunden för vår kunskap. När viss kunskap blir erkänd som den rätta, kan en tala om en maktaspekt (ibid.:379).

Urval

Målet var att få personer som direkt eller indirekt arbetar med brottsförebyggande och trygghetsskapande frågor i kommunen. Det innebar att jag valde mina intervjupersoner genom ett målinriktat *urval*, som innebär att jag sökte finna människor som jag ansåg vara relevanta för forskningsfrågorna (Bryman 2012:434). I de officiella dokumenten nämndes projekt som samverkan, nattvandring, kommunpolis, trygghetssamordnare samt andra aktörer som exempelvis bostadsföretag. Efter kontakt med flera inom kommunen, fick jag till slut kontakt med en trygghetssamordnare inom Botkyrka kommun. Den trygghetssamordnaren gav mig sedan kontaktuppgifter till en nattvandrare inom kommunen. Via hemsidan kunde jag även få uppgifter till en person som är verksam inom grannsamverkan. Botkyrkabyggen är det största bostadsföretaget inom kommunen, varpå jag ansåg att en person inom Botkyrkabyggen också var önskvärt. Via kontakt med en kontaktperson inom kommunen, fick jag även kontakt med en kommunpolis som hänvisade mig vidare till en kollega för en intervju. Via ett projekt som drivs inom kommunen, fick jag kontakt med en trygghetsvärd som också ställde upp på en intervju.

Totalt utfördes sex intervjuer med personer som ideellt eller via sitt arbete engagerar sig med trygghets- och brottsförebyggande frågor inom kommunen.

Genomförande

Datamaterialet som analyserats består av officiella dokument på kommunens hemsida, samarbetsavtal mellan flera aktörer samt transkriberingen av de sex intervjuer jag gjort med personer som på olika sätt är engagerade i brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete inom kommunen.

Till grund för analysen finns dokument som berör grannsamverkan och grannstöd, nattvandring, våldsbejakande extremism samt en rapport om social oro och upplopp. Vidare har jag även använt mig av, på hemsidan publicerade texter rörande klotterbekämpning, mobbing samt säkra p-platser och säkert centrum. De officiella dokumenten som använts har inhämtats under fliken ”Trygghetsarbete” i Botkyrka kommuns hemsida. Dokumenten hämtades från hemsidan under oktober och november år 2016 och består av totalt 12 dokument om ca 100 sidor tillsammans. Via kommunens största bostadsförmedlingsföretag Botkyrkabyggen, fick jag även tillgång till två samarbetsavtal som företaget samverkar om gällande det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete.

Genom kontakt med tjänstemän inom kommunen fick jag även ta del av ett nytt samarbetsavtal som kommunen skrivit tillsammans med polismyndigheten. Kontakten med tjänstemän inom kommunen försvårades på grund av att alla personer inom säkerhetsavdelningen inom kommunen bytt roller och en omorganisering skett. Detta innebär att flera kontaktuppgifter på hemsidan inte var uppdaterade med de nya kontaktpersonerna. Teoretisk kunskap om ämnet för undersökningen kan hjälpa en forskare att utföra intervjuerna och sedan förstå materialet inför analysen (Kvale & Brinkman 2014:88). Av den anledningen studerades de officiella dokumenten på kommunens hemsida innan utförandet av intervjuerna.

Med de officiella dokumenten som grund, konstruerades intervjuguiden varpå jag i vissa frågor hänvisar tillbaka till rapporter eller mål som står i dokumenten för att få intervjudeltagarens uppfattning om det. Intervjuerna planerades och bokades in och utfördes inom loppet av två veckor i oktober 2016. Fyra intervjuer genomfördes i avskilda rum som intervjupersonerna hade tillgång till. Två av intervjuerna genomfördes på allmänna platser, två olika serveringar. Inför varje intervju påminde jag mina informanter om syftet med studien och de etiska reglerna. Jag bad även om tillstånd att få spela in intervjun på mobiltelefonen, vilket alla godkände. Alla intervjuer förutom en genomfördes ostörd och utan avbrott. En intervju fick ett kort avbrott då ljudnivån blev väldigt hög och jag blev orolig över att informantens röst inte skulle höras i ljudinspelningen, varpå jag bad om att få fortsätta intervjun på en annan plats.

Vi flyttade då till en plats längre bort, där informanten hördes bättre. Intervjuerna varade mellan 30-60 minuter, med ett snitt på ca 45 minuter. Intervjuerna transkriberades sedan löpande i sin helhet.

Nedan följer en kort presentation av deltagarna:

Nattvandrare: Man, 50-70 år gammal som engagerar sig ideellt och bor i kommunen.

Polis: Man, 30-50 år gammal som arbetar på heltid och inte bor i kommunen.

Tjänsteman inom kommunen: Man, 30-50 år gammal som arbetar på heltid och inte bor i kommunen.

Trygghetsvärd: Kvinna, 18-30 år gammal som arbetar på heltid och bor i kommunen.

Grannsamverkan: Man, 50-70 år gammal som engagerar sig ideellt och bor i kommunen.

Samtliga intervjupersoner har anonymiserats och har i analysen istället presenterats i form av siffror som exempelvis ”IP 1” osv.

För att analysera det inhämtade materialet använde jag mig av Sahlins analysmodeller med inspiration av diskursanalys, som metodologiskt redskap. Jag började med att läsa igenom materialet och urskilja de teman som är relevanta för studien. I detta fall ingriper det tema 1, vilka brottsförebyggande åtgärder som prioriteras inom kommunen och 2, argument för brottspreventiva åtgärder och uppfattningar kring samverkan. Kritiker har pekat på att det i studier där kvalitativ metod används vid tolkning av ens material, ofta inte förklarar *hur* dessa teman väljs ut (se Bryman 2012:504). Det är därför viktigt att tydligt beskriva vilka teman som ligger till grund för analysen, då det ökar den allmänna överskådligheten i arbetet men även dess vetenskapliga tillförlitlighet. Jag började analysen med att gå igenom alla officiella dokument som ingått i min studie. I de officiella dokumenten letade jag efter brottspreventiva och trygghetsskapande insatser och ringade in. Efter att ha markerat ut insatserna, sökte jag efter eventuella syften och motiv som presenterats i samband med insatserna. Vissa insatser hade formulerade syften, andra insatser nämndes bara kort.

Efter genomgången av de officiella dokumenten, läste jag transkriberingarna. Liknande process följde, där jag letat upp vilka insatser och åtgärder som nämndes och eventuella argument eller motiv för att de bedrivs. Flera åtgärder nämndes som inte framkom i de officiella dokumenten och andra var väl presenterade på hemsidan.

Efter att jag kunnat urskilja de brottspreventiva och trygghetsskapande insatserna och åtgärderna, samt motiv och syften bakom dessa, kunde jag placera dem i Sahlins brottspreventiva modeller. I analysen för jag argumentationer kring varför åtgärderna placerades i de specifika modellerna och dessa diskuterades i relation till kriminologisk och sociologisk forskning. Diskussionen lyftes sedan för att urskilja vilka diskurser kring brott och dess orsaker som framkommer i materialet och dominerar eller existerar parallellt. När del 1 börjat ta form, läste jag igenom transkriberingarna en gång till för att plocka ut uppfattningar och upplevelser av samverkan som verktyg. Först analyserades *innebörden av samverkan*, för att sedan gå över till *förutsättningar för en god samverkan*. Detta följde av *eventuella problem* som kan uppstå i en samverkan samt *uppfattningen om vem eller vilka som får ta plats i en samverkan*. Informanternas uttalanden och upplevelser av samverkan, diskuterades i relation till Danermarks begrepp "sociala representationer" samt likheter och skillnader i tidigare forskning. Analysen avslutades med en diskussion kring hur diskurser är historiskt och kulturellt bundna (Med Foucaults definition) och hur det kan ta sig i uttryck i exempelvis brottspreventiva åtgärder.

Studiens giltighet

När en undersöker ett fenomen, återkommer frågan huruvida det presenterade resultatet är tillförlitligt. Är resultatet av den här undersökningen "riktig"? Hade en annan forskare fått samma resultat? Kan man säga att resultatet som presenterats i studien kan generaliseras?

Inom vetenskapen har det utvecklats flera verktyg som ska hjälpa forskare att ta ställning till och reflektera över i en studie. Inom naturvetenskapen talas det ofta om *objektiv kunskap*, vilket menas är kunskap som är undersökt och kontrollerad (Kvale & Brinkman 2014:292). En kan även tala om *reflexiv objektivitet*, vilket innebär att forskaren i fråga strävar efter att vara objektiv i förhållande till subjektiviteten. Det betyder att forskaren tar hänsyn till sina ofrånkomliga för-domar och sträva efter känslighet i fråga om dessa (ibid.). I praktiken innebär det att en som forskare, så långt det går försöker ta hänsyn till personliga för-domar och reflektera över hur dessa kan påverka studien. Dessa ska även lyftas och klargöras under arbetets gång.

Jag finner det svårt att påstå att den kunskap som produceras är objektiv när en talar om objektiv kunskap i dess strikta mening. Först och främst har jag i min analys använt mig av texter, rapporter och dokument som skrivits av andra människor. Jag har även använt mig av transkriberingar av sex intervjuer i analysen, som naturligtvis består av uppfattningar inhämtade från andra människor.

Den övergripande teoretiska utgångspunkten i arbete menar på att sociala företeelser skapas via socialt samspel, varpå vi människor är en del av detta skapande. Det betyder dock inte, att kvalitativ forskning inte kan bara objektiv. Kvale och Brinkman menar att en väl utförd intervju i princip kan vara objektiv forskningsmetod i den meningen att den inte är snedvriden (Kvale & Brinkman 2014:292).

När en inom vetenskaplig forskning vill titta på en specifik studies tillförlitlighet, kan en titta på studiens *reliabilitet* och *validitet*. Termerna har sin rot i naturvetenskapen och vissa kvalitativa forskare väljer att inte använda termerna, då termernas definition från början vilade på ett antagande om en objektiv kunskap som oberoende av social miljö går att studera (Kvale & Brinkman 2014: 295). När en vill titta på en studies reliabilitet, undersöker man huruvida man anser att studiens resultat kan reproduceras vid senare tillfälle och av andra forskare (ibid.:295). Jag finner det svårt att påstå att studien hade kunnat reproduceras. Detta främst på grund av min utgångspunkt att en som forskare är med i kunskapsproduktionen och att en annan forskare utifrån detta perspektiv, rimligtvis hade tolkat och analyserat sitt material på andra sätt. Vidare ser jag studien som ett hantverk och ambitionen har varit att visa på hur jag har kommit fram till det resultat jag kommit fram till. Inom vetenskapen kallas det ofta för att en studie bör ha god *transparens* (Bryman 2014:370). En god transparens i en studie ökar möjligheterna för god *intersubjektivitet*, då det ökar möjligheterna för andra forskare att tolka undersökningen på samma sätt (Bergström & Boréus 2014:405f). Ambitionen har således varit att ha en så god transparens som möjligt för att andra forskare ska förstå hur tänkt i min analys och öka möjligheterna till att de tolkar undersökningen på samma sätt. Detta har jag gjort genom att exempelvis förklarar alla steg i hur analysen gått till (se under presentationen av deltagarna).

När en vill ”mäta” *validiteten* i en studie, vill en se huruvida metoden som valts i en given studie undersöker det den påstås undersöka (Kvale & Brinkman 2014:296). Med andra ord, har de valda metoderna i en studie besvarat forskarens frågeställningar. En god transparens i en studie är grunden för att läsaren ska få en uppfattning om det som en velat studera, faktiskt har studerats. En av mina informanter bad om att få transkriberingen av sin intervju, vilket personen fick. Det är också ett sätt att säkerställa validiteten i studien, vilket kallas respondentvalidering. Som jag diskuterat under ”data”, kan en kritisera det faktum att jag velat studera vilka insatser som är dominerande i Botkyrka Kommun och att min data består av insatser som presenteras på en viss flik på hemsidan. Kan jag verkligen besvara min frågeställning? Ja och nej. Nej för att det kan uppfattas som för lite data för att kunna besvara frågeställningen. Ja för att jag uppfattar att intervjuer med personer med direkt koppling till dessa frågor var ett starkt komplement i min data men även för att de insatser som presenterats under denna flik onekligen anses så pass viktiga att de presenteras på kommunens hemsida.

Metodologiska överväganden

När en väljer att göra en analys av officiella dokument är det viktigt att ta ställning till hur en som forskare tolkar de dokument som en ska analysera. Exempelvis skulle officiella dokument kunna tolkas som en representation av den specifika organisationens verklighet. Analysen av dokumenten skulle därför kunna ge forskaren möjlighet att blicka in i sociala och organisatoriska verkligheter (Bryman 2012:501). Självt menar jag att en måste ta hänsyn till att officiella dokument produceras i en viss given kontext samt är ämnad för en läsarkrets. Rent praktiskt så innebär det att jag tolkat dokumenten med hänsyn till att de producerats av personer som i större eller mindre utsträckning arbetar med de givna frågorna inom kommunen.

Vidare har dokumenten även publicerats på kommunens hemsida (med avtalen som undantag), vilket indikerar på att dokumenten är framtagna för en allmän publik (inte minst kommunens egna invånare). Dokumenten uppfattas således ha ett syfte från upphovsmännens sida, vilket är att agera som tillgänglig information till allmänheten om vissa av de trygghetsskapande arbeten och projekt som drivs i kommunen. Med det sagt, finns det ett intresse och ett värde i att studera dokumenten utifrån utgångspunkten att dokumenten ses som allmänhetens tillgängliga information om trygghetsskapande arbetet i Botkyrka kommun.

Det finns flera aspekter som en måste reflektera över och ta ställning till, när det kommer till utförandet och kanske framförallt tolkningen av intervjuer. Först bör en tänka på att forskningsintervjun inte är ett samtal mellan likställda parter, eftersom att forskaren definierar och kontrollerar situationen (Kvale & Brinkman 2014:19). Det är viktigt att reflektera över detta då det blottar den kontroll jag som intervjuare har över intervjun och vad som ska pratas om och fokuseras på. Vidare kan människor uppfatta frågor på olika sätt, beroende på aspekter som tidigare erfarenheter och social kontext. Kunskapen som genereras genom intervjuer kan uppfattas som något deltagaren redan besitter och delar med sig av, till den som intervjuar. En annan uppfattning är att kunskapen snarare bör ses som en redogörelse som anpassas till den specifika samtalssituationen (ibid.: 35). Jag instämmer i att bägge dimensioner är relevanta om en vill förstå sitt intervjumaterial på bästa sätt samt att kunskapsproduktion via samtal är intersubjektiv och social då intervjuaren och intervjudeltagaren producerar kunskapen tillsammans.

Etiska överväganden

När en utför en studie, behöver en ta hänsyn till flera aspekter. Vetenskapsrådet har riktlinjer på hur en kan balansera *forskningskravet* och *individskyddskravet*. Kortfattat handlar forskningskravet om behovet av forskning för att samhället och individen ska kunna utvecklas (Vetenskapsrådet:5).

Individskyddskravet handlar om att individen inte ska fara illa ut, när forskning sker. Individ skyddskravet konkretiseras i fyra huvudkrav på forskningen, informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (ibid.). Nedan kommer en diskussion om hur jag förhållit mig till individskyddskraven i min undersökning.

Informationskravet, att jag som forskare har en skyldighet att informera de som berörs av min studie, om dess syfte. I den första kontakten med de intervjuade, fick fem av sex personer ett mejl. I mejlet stod det en beskrivning om vem jag var och vad jag undersökte i mitt arbete. I mejlet stod det också vilka två stora teman som arbetet behandlar brottsförebyggande åtgärder och samverkan, samt att intervjuerna skulle behandla de två områdena. Den sjätte personen fick jag personlig kontakt med genom ett projekt som drivs inom kommunen. Till den personen förklarade jag muntligt vem jag var och vad jag studerar.

Samtyckeskravet, innebär att deltagarna i min undersökning har rätt att bestämma över sin medverkan. Inför varje studie återberättade jag kortfattat om vem jag var och studiens syfte. Vidare frågade jag om jag fick spela in intervjun, vilket alla samtyckte till. En deltagare bad om att få ta del av transkriberingen, vilket personen fick så fort jag skrivit ner den. Jag kom sedan överens med personen om att denne skulle få läsa slutarbetet, för eventuella synpunkter. Resterande deltagare fick min mejladress med hänvisning till att de kunde kontakta mig om de hade frågor.

Konfidentialitetskravet, att jag som forskare ska ge mina deltagare största möjliga konfidentialitet. I informationsmejllet och innan varje intervju försäkrade jag mina informanter om dess konfidentialitet. Under arbetets gång uppstod det problem som berörde konfidentialiteten på intervjupersonerna. Problemet handlar om att jag fått kontakt med person A, som redan visste att jag via andra vägar kontaktat person B. Person A gav mig sedan kontaktuppgifter till person C. När jag satt och intervjuade person B på en offentlig plats, såg person C oss och fick då reda på att jag intervjuat person B. Person A var även informerad om att jag skulle intervju person D. Problematiken som uppstår handlar om att fyra av sex intervjupersoner är informerade om varandras delaktighet i studien.

Det innebär att jag inte kan garantera personernas konfidentialitet om jag använder mig av deras titlar eller engagemangsområde. Av den anledningen har jag valt att anonymisera personernas svar, genom att ge dem slumpmässiga siffror. Detta har gjorts främst då jag övervägt konsekvenserna som eventuellt kan följa av studien för de deltagande personernas del.

Nyttjandekravet, att forskare endast får använda insamlad information om individer till forskning informeras deltagarna om samt att den information som jag samlat in endast kommer att användas i detta arbete.

Resultat och Analys

Efter en inledande presentation av de brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbeten som bedrivs i kommunen diskuteras dessa utifrån Sahlins brottspreventiva modell samt kriminologisk och sociologisk forskning. Argumenten bakom åtgärderna kommer sedan att diskuteras utifrån diskurser kring brott och dess orsaker. Slutligen kommer en presentation av upplevelser kring samverkan som verktyg, i relation till tidigare forskning kring samverkan.

Brottspreventiva insatser och åtgärder

I kommunen bedrivs en mängd olika arbeten i brottspreventivt syfte. Dessa beskrivs mer översiktligt i Strategidokumentet (2008) samt något mer detaljerat på hemsidan. Nämnda Strategidokument slår också fast vikten av att åtgärderna/projekten är evidensbaserade det vill säga att det finns ett vetenskapligt stöd för att de är effektiva:

”Ny kunskap från omvärldsbevakning och forskning ska kontinuerligt samlas in och beaktas tillsammans med risk- och skyddsfaktorer när insatser planeras” (Strategidokument 2008:5).

I kommunen används motiverande samtal ”*Det är ett strukturerat program vars syfte är att förebygga psykisk ohälsa hos barn och ungdomar. Programmet bidrar också till att synliggöra värdegrunden i läroplanen och skapa en god grund för barn och ungdomars social och emotionella färdighet*” (Fliken ”Mobbing”). Psykoterapeuten Birgitta Kimber, fann inspiration av amerikanska skolprogram som använts under många år för att öka barns och ungdomars sociala och emotionella förmåga bland annat i form av Providing Alternative Thinking Skills (PATHS). Kimber anpassade (PATHS) programmets utgångspunkter till svenska förhållanden som kom att kallas för Social och emotionell träning (SET) (Skolverket 2011, rapport 353).

Vidare nämns det under samma flik att *Örebros preventionsprogram (ÖPP)* används. Programmet innebär att utbildade informatörer deltar i skolans ordinarie föräldramöten och berättar om alkoholförebyggande åtgärder riktade mot tonåringar. Programmet går ut på att en utbildad ÖPP-presentatör, visar totalt sex power point presentationer (15-20 minuter långa) under ordinarie föräldramöten som vanligtvis sker minst en gång i terminen (Strandberg & Bodin 2011:6).

Under presentationen för *Grannsamverkan* och *Grannstöd* står det att verksamheten kom igång år 2002 i Botkyrka kommun. *Grannsamverkan* benämns det när grannar samarbetar för att öka tryggheten i sitt bostadsområde, genom att vara uppmärksamma på omgivningen. *Grannstöd* kallas den verksamhet som går ut på att daglediga grannar patrullerar till fots eller i Grannstödsbilen i kommunen, för att observera och rapportera. År 2015 hade kommunen ca 350 grannsamverkansområden, varav ca 70 bedöms ha ”somnat in”. *Social grannsamverkan* benämns programmet som går ut på att föräldrar och grannar kommer överens om att hjälpa varandra och stötta ungdomar som är ensamma hemma när föräldrarna exempelvis är bortresta.

I presentationen av nattvandringen, står det att syftet är att ”vara en vuxen förebild och att vara ett socialt och medmänskligt stöd för ungdomar samt att förebygga drogmissbruk, våld, främlingsfientlighet och skadegörelse” (Under fliken ”nattvandring”). I dokumentet står det vidare att varje bostadsområde har en *nattvandrarförening*.

För att förebygga social oro (men även klotterbekämpning) i form av ”anlagda bränder, skadegörelse, stenkastning, hot och våld mot tjänsteman och upplopp” (Kjellén 2010:2) har Botkyrka kommun framför allt arbetat med *samverkan kring lov- och helgverksamhet* under kultur- och fritidsförvaltningen, som numera är en åretruntplanering, genom den lokala BRÅ-samverkan, men framförallt genom områdesgrupperna (ibid.:11). När det uppstod social oro i kommunen (Alby, Fittja) hösten 2009, enades kommunen, polis och räddningstjänsten om att endast ha närpolisen i området med sina uniformer på. Resterande polisstyrka arbetade med spaning i civila kläder. Detta ledde till en taktik kallat för ”*mindre blåljus*” arbetades fram av nämnda parter (ibid.:12).

På ett långsiktigt plan har polisen arbetat med ”*Ge och Ta Varje Dag*” - ett program vars syfte är att skapa en dialog mellan ungdomar och polisen. Arbetsmetoderna som föreslagits ingå i programmet är exempelvis värderingsövning, film och frågor till filmen, ungdomars frågor till polisen och ett avslutande rollspel (Kjellén 2010:12).

Under fliken ”klotterbekämpning” presenteras flera åtgärder som ska förebygga nedklottring. Punkterna som presenteras är: Att se till att rutiner samordnas och policy tillämpas, Att polisanmälan görs, Att sanera under maj månad i aktuellt område, Att samordna spaning som leds av polisen, Ta med berörda fritidsgårdar i satsningen, Att följa upp den gemensamma insatsen och planera inför nästa år.

Vidare presenteras åtgärder som exempelvis *lov- och helgverksamheten samt fritidsgårdarnas arbete*. Föreningarnas insatser nämns också som förebyggande insats. Andra förebyggande åtgärder som nämns är *polisens och kommunens väktarbil och väktare* som arbetar förebyggande.

För att minska butiksrån och bilinbrott i kommunen har de i samarbete med Svensk Handel, arbetat med ett program som kallats *certifiering av säkert centrum och P-platser i kommunen*. För att butiker ska kunna bli certifierade, måste ett antal kriterier uppfyllas som utarbetats av Svensk Handel. Certifieringen utförs sedan i samarbete mellan kommunen och polis.

De ovan presenterade insatserna framkommer i de officiella dokumenten på kommunens hemsida. Utöver dessa presenterade mina informanter fler insatser som bedrivs inom och med kommunen.

Fyra av informanterna nämnde att kommunen valt att inte förlänga avtalet de hade med Lugna Gatan, för att istället skriva ett avtal med Skyddsvärnet i början av år 2016. Skyddsvärnet är en non-profit organisation som återinvesterar eventuella vinster i dess arbete för social hållbarhet.

Skyddsvärnet bedriver rekrytering och bemanning av personal intresserade parter. *Trygghetsvårdarna* har som mål att "bidra till minskat våld, vandalisering och negativa grupperingar" (hemsidan Skyddsvärnet, besökt 2016-11-17).

Mentors in Violence Prevention (MVP) nämndes av två informanter. Programmet grundades 1993 vid Northeastern Universitys center för studier av idrott i samhället. Programmet är ett utbildningsprogram som går ut på att uppmana studenter att agera förebilder i det våldspreventiva arbetet och därigenom förebygga genusrelaterat våld och mobbing (Sjögren, Berg, Hyllander, Söderström 2012:15).

TÅGET nämndes av flera informanter. *TÅGET* är en del av det våldsförebyggande arbete som bedrivs inom Botkyrka kommun. I processplanen om *TÅGET* står det:

"De skolor som var med i implementeringsfasen med MVP uttryckte ett önskemål om att även arbeta våldspreventivt med de yngre eleverna. Skolornas önskemål ledde till att socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen tillsammans utvecklade ett arbetssätt som bygger på samma teorier som MVP, d v s kunskap om kopplingen mellan genus och våld samt vikten av ett åskådarperspektiv inom våldsprevention" (Processplan *TÅGET*).

Kontaktpolis i skolor var en åtgärd som nämndes av en informatör. Personen förklarade att alla skolor som har minst 100 elever och går upp till högstadiet, har en kontaktpolis.

Boendekraft går ut på att engagera de boende i Botkyrka kommun i trivselskapande åtgärder. "Boendekraft kan arbeta med förbättringar och trivsselfaktorer som rör allmänna utrymmen, trapphus, gården, lekplatsen etc." ("*Boendekraft*" Botkyrkabyggens hemsida).

"Kul i sommar" är en insats som anordnas av Botkyrkabyggen tillsammans med föreningar och organisationer i kommunen. Insatsen går ut på att erbjuda barn och ungdomar (gratis) sommarlovsaktiviteter under två månader när barnen har sommarlov ("*Kul i sommar*" Botkyrkabyggens hemsida).

De presenterade åtgärderna ovan, tycks visa på en diskrepans mellan kommunens fastslagna strategi om att det ska bedrivas evidensbaserade åtgärder inom kommunen och de som faktiskt bedrivs.

Sammanfattningsvis tycks alltså en mängd olika brottspreventiva insatser och åtgärder bedrivas, nedan strukturerade i relation till Sahlins brottspreventiva modell (beskriven i avsnittet ”Teori”). Detta har gjorts för att besvara frågeställningen om hur åtgärderna motiveras.

Övergripande modell över brottspreventiva åtgärder i relation till Sahlins brottspreventiva modeller

Strukturförändring	Socialisationsmodellen	Effektivisering av institutioner	Kontrollmodellen
→ Höjda löner till lärare → Boendekraft	→ SET- Social emotionell training → Örebro preventions program → ”Ge och Ta” → Lov, helg och fritidsverksamheter som ex ”kul i sommar”. → Mentors in violence prevention → TÅGET	→ Lokala BRÅ → ”Mindre Blåljus”	→ Grannsamverkan → Grannstöd → Social Grannsamverkan → Nattvandring → Väktarbilen → Certifieringen av centrum och parkeringsplatser → Trygghetsvärdar

(Modellen konstruerad av Guerrero Vasquez, 2016).

Motiven för dessa åtgärder tycks alltså variera från förändringar på strukturell nivå, förändringar i den lokala närmiljön för ökad upplevd trygghet till att stötta barn och unga i deras vardag och med deras emotionella utveckling.

Motiv och argument

Nedan följer analysen som syftar till att förklara motiven och syften utifrån Sahlins brottspreventiva modeller. Detta för att på ett tydligt sätt, kunna särskilja motiven och syften till idéer (diskurser) om kriminalitet och dess orsaker.

Strukturförändring

Till strukturförändringsmodellen hör alla åtgärder som syftar till att ”främja individernas hälsa och utveckling genom att förändra strukturer och miljöer som påverkar deras välfärd och livschanser” (Sahlin 2000:89). Det finns en problematik med att studera de brottsförebyggande åtgärderna i relation till strukturförändringar. Först och främst kan många åtgärder som skulle falla under strukturförändringar inte uppfattas som direkt brottsförebyggande. Ett exempel är förslagen på höjda lärarlöner:

”Hur många miljoner det var till lärarlöner i kommunen... i slutändan... det är lika mycket brott... trygghetsskapande som ah... något annat tänker jag...” (IP 3).

”Och sen har du... behålla lärarna... vi har ju ett nytt kommunalråd som är ifrån skolans värld... så att det... asså det är enkla orsaker men det är där jag tror att det sitter väldigt mycket och de är ganska starka då att driva sina frågor...” (IP 5).

Precis som Sherman et al (2002) har konstaterat, bedrivs det arbeten och projekt vars syfte inte är brottsförebyggande men likväl har brottsförbyggande effekt (Sherman et al. 2002). Av det som framgick i mitt material kan jag dock placera ”Höjning av lärarlöner” i strukturförändrings modellen, speciellt då ”strukturinriktade insatser avses underlätta en god socialisation” (Sahlin 2000:111). Precis som IP 3 poängterar (se citat ovan) kan en förvänta sig att insatser på sikt ska ha brottsförbyggande (trygghetsskapande) effekter.

Insatsen Boendekraft faller också i denna modell då syftet tycks vara ”att engagera de boende i Botkyrka kommun i trivselskapande åtgärder” (”Boendekraft” Botkyrkabyggens hemsida). När ”Höjda lärarlöner” kan tänkas påverka individernas framtidsförutsättningar, kan Boendekraft tänkas påverka individens trivsel i dess fysiska närmiljö. Detta exemplifieras av en informatör:

”Tanken med boendekraft är att alla människor som bor... med sin egen kraft ska engagera sig i sitt område och göra saker för att skapa trygghet och trivsel...//... vi planterar tillsammans, vi grillar tillsammans, vi målar tillsammans...” (IP 1).

Det finns en svårighet att studera insatser vars effekter förväntar sig ge utslag långt fram i tiden (Sahlin 2000:94). Det blir därför komplext om en försöker finna om åtgärderna i fråga har en brottspreventiv effekt eller inte. Det finns dock forskning som kan ge en indikation på om åtgärder *kan tänkas ha* brottspreventiva effekter. Merton (1938) menade att individer som inte kan uppnå samhällets etablerade mål på grund av bristande förutsättningar (i form av bristande utbildning, avsaknad av kontakter mm) upplevde en stark frustration (strain). Denna frustration var orsaken till att individen valde att istället försöka nå dessa mål genom olagliga eller i vart fall socialt accepterade vägar (Merton 1938). Utifrån Mertons teori, kan insatser som ökar individernas möjligheter till god utbildning tänkas vara brottsförebyggande. Det är även viktigt att se till insatsen i dess sociala kontext. Botkyrka kommun är den fattigaste kommunen i Stockholm med vissa områden som uppfattas som "socialt utsatta" (se Nationella operativa avdelningens rapport 2015). Wikström et al (2011) konstaterar att socialt marginaliserade hushåll tenderar att koncentreras i samma bostadsområde. Barnen som växer upp i dessa områden konfronteras i högre utsträckning med riskmiljöer till följd av socioekonomisk utsatthet, kriminalitet och missbruk. Själva koncentreringsen av socialt och ekonomiskt resurssvaga hushåll leder till föräldrar vars fostrarroll är svårare, varpå fler barn med uppfattade problematiska beteenden koncentreras i skolorna (Wikström 2011:31).

Haddad och Balz kunde konstatera i sin forskning att orsaken till upplopp i socialt utsatta områden kunde förklaras med bristen på utbildningsmöjligheter samt andra utvecklingsmöjligheter (Haddad & Balz 2006). Tonry pekar på att hög kriminalitet internationellt associeras med fattigdom, arbetslöshet och andra sociala och ekonomiska underlägen. I Europa har minoriteter levt med de ovan nämnda underlägen, varpå det också är överrepresenterade i brottsstatistiken (Tonry 1997:57).

I början av 1900-talet i Nordamerika fanns tendensen att andra generationens invandrare generellt var mer brottsbelastade än första generationen. Samma tendens kunde påvisas i Tyskland och Schweiz. I Sverige har vi dock lyckats bryta den tendensen, varpå förklaringen tycks ligga i det svenska välfärdssystemet som lyckats inkludera andra generationens invandrare på ett bättre sätt (Tonry 1997:58). I de länder där det satsas på välfärd, som exempelvis jämlikhet vad gäller skolgång och tillgång till barnomsorg, är andelen personer i fängelse också lägre (Johansson & Henricsson 2013:11). Insatserna kan således tänkas vara brottsförebyggande i längden, det förutsätter dock att en relation mellan välbetalda lärare och dess prestation finns.

Den övergripande idén med strukturåtgärder, är att kriminalitet kan motverkas genom att förändra människors förutsättningar på ett strukturellt plan. ”Strukturåtgärder ser brottstendenser som en effekt av ekonomiska och sociala missförhållanden” (Sahlin 2000:111). Diskurserna kring kriminalitet och dess orsaker är således att människan i grunden inte har en önskan att begå brott, utan att brotten begås på grund av människans sociala förutsättningar. Botkyrka kommun har säkerligen flertalet insatser på strukturell nivå som ämnar öka individernas sociala och ekonomiska förutsättningar. Att kommunen satsar på att ”behålla lärarna” vilket i förlängningen är utbildning, kan uppfattas som ett sätt att öka barn och ungdomars möjligheter till ett liv i det konventionella samhället. Det är kanske som viktigast nu när inkomstutvecklingen mellan samhällets olika socioekonomiska grupper skiljer sig markant (SCB Rapport:12), vilket bör tolkas som att klyftorna mellan olika socioekonomiska grupper ökar. De som blir kvar med sämst förutsättningar kommer således att drabbas hårdast och effekterna kan ta sig i uttryck i kriminalitet. Kriminalitetens orsaker som kan förklaras på strukturell nivå, lyftes även av flera informanter:

”En sann känsla av diskriminering för vissa grupper och att det är ännu svårare än för alla andra att få jobb och att utbildningar...//...och då blir det en annan väg att gå på något sätt...med kriminalitet” (IP 3).

Det blir därför fullt rimligt att flera av de som arbetar med brottsförebyggande åtgärder tycks planera insatserna i de områdena där de uppfattar att de behövs bäst.

”Jag har alltid vetat... och vi lägger mycket tid där... jag lägger mycket tid på norra sidan... 70 % brukar jag säga till min chef...//...Jag lägger 70 % på den norra sidorna, för där har vi mest problem...” (IP 1).

Socialisationsmodellen

Under rubriken ”Vad menas med trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete?” i dokumentet ”Strategi för det trygghetsskapande arbetet i Botkyrka kommun”, beskrivs det hur kommunen arbetar med både social och situationell brottsprevention. Den sociala brottspreventionen utgör det arbete vars syfte är att *”förhindra individens benägenhet att begå brott genom att stärka den personliga självkontrollen och banden mellan individen och samhället”* (Botkyrka strategidokument 2008:9).

SET-social emotionell träning syftar till att *”förebygga psykisk ohälsa hos barn och ungdomar”*. Programmet syftar således till att påverka barnens beteenden för att öka deras välbefinnande. Syftet med SET placerar programmet i *Socialisationsmodellen* som preventionsmodell. ÖPP har det huvudsakliga syftet att minska berusningsdrickandet och förebygga tidig alkoholdebut bland ungdomar i åldrarna 13 – 16 år (Strandberg & Bodin 2011:6). I likhet med SET, placeras ÖPP in i *socialisationsmodellen* som brottspreventions modell. Programmet syftar till att påverka ungdomars alkoholkonsumtion genom att informera föräldrarna som i förlängningen förväntas kunna socialisera in barnen i önskvärda attityder och förhållande till alkoholkonsumtion. Under ÖPP presentationerna uppmanas föräldrar att inte bjuda sina barn på alkohol hemma och bibehålla en restriktiv attityd till ungdomsdrickande under barnens hela tonårstid, detta i kombination med att *”på ett varmt och tydligt sätt kommunicera till sina barn att det inte är acceptabelt att dricka alkohol när man är under 18 år”* (Strandberg & Bodin 2011:6). Att SET kan placeras i socialisationsmodellen förstärkas med *”Programmet bidrar också till att synliggöra värdegrunden i läroplanen och skapa en god grund för barn och ungdomars sociala och emotionella färdighet”* (Under ”skolprogram” Botkyrkakommuns hemsida). Detta då program inom socialisationsmodellen karaktäriseras av arbete för att öka individers integrering och positiva utveckling i samhället genom attityd- och normpåverkande åtgärder (Sahlin 2000:94).

Därför placeras också utbildningsprogrammet MVP samt programmet TÅGET i denna modell, vars syfte är att förebygga våld utifrån ett genusperspektiv. Socialisationsmodellen karaktäriseras av bakomliggande uppfattningar av att kriminalitet är ett symptom på brister i individens situation eller uppväxtvillkor och förbättrade levnadsförhållanden samt social rättvisa antas främja detta värde (Sahlin 2000:86).

Diverse lov- och helgverksamheter (främst riktade mot barn och unga) syftar oftast till att öka ungdomarnas delaktighet i samhället, varigenom dess beteende antas bli normkonformt på sikt (Sahlin 2000:95,111). Socialisationsmodellen vars överordnade värde enligt Sahlins definition är individens frihet och välfärd, kan även omfatta verksamheter som syftar till ett beteende som gynnar samhällets ordning (ibid.:97). Uppfattningen är då att individen internaliserar normer som hindrar denne från att senare välja att begå en avvikande handling (kriminell handling). Det är anledningen till varför ”Ge och Ta” placerats i denna modell, då den underliggande uppfattningen är att polisen kan nå ungdomar och barn genom dialog och på det sättet skapa kontakt som i förläggningen ska ha en brottspreventiv effekt.

Föga förvånande har flera forskare kunnat konstatera att barnuppfostran har en avgörande roll (möjligtvis den viktigaste) i individens förmåga att kontrollera impulser till att begå brott (Sarnecki 2004:25). Gottfredson och Hirshi (1969) teori om sociala band, pekade på att individens anknytning till det konventionella samhället, påverkade individen i den bemärkelsen att denne socialiseras in och övertygas om samhällsordningens legitimitet (Hirshi 1969). I förlängningen påverkar dessa band individens självkontroll vilket minskar dess benägenhet att begå brott (Ibid.). Utifrån detta perspektiv, skulle förstärkning av barn och ungdomars anknytningar till samhället vara brottsförebyggande i längden. I likhet med strukturmodellen är det dock svårt att analysera brottspreventiva effekter i insatser som förväntas förstärka individens band till samhället (Sahlin 2000:95). Detta uttrycks av en informant:

”Vi pratar om situationell brottsprevention, att man ska jobba mer med situationell prevention liksom, det kommer ju massa med forskning kring det... utlåtanden att liksom att den sociala preventionen där har det ju varit... jag tycker kanske inte att vi varit jättebra på den, med tanke på att det fortfarande är många som blir kriminella, men som sagt det är svårt att säga hur många de blivit om vi inte hade gjort det” (IP 6).

Det finns forskning som pekat på sambandet mellan alkoholkonsumtion och våldsbenägenhet. Alkoholkonsumtion ökar även risken för att individen utvecklar alkoholism som i sin tur är relaterat till en mängd allvarliga sociala problem (Sarnecki 2004:26). Det kan därför vara brottsförebyggande med insatser som kan tänkas minska alkoholkonsumtion. Dock är det tvetydigt om ÖPP är effektivt eller inte. Dess förebyggande effekter kunde konstateras i programutvecklarnas undersökning (se Koutakis et al. 2008) men har dock utvärderats ytterligare.

Statens folkhälsoinstitut finansierade en forskning vars syfte var att *”Med en oberoende utvärdering, undersöka om ÖPP, som det ges i Sverige idag, minskar och skjuter upp berusningsdrickande hos ungdomar”* (Strandberg & Bodin 2011:5). *”Sammanfattningsvis tyder resultaten på att ÖPP som det ges i Sverige idag inte minskar eller skjuter upp ungdomars berusningsdrickande eller alkoholkonsumtion”* (Strandberg & Bodin 2011:5). Forskare har även kunnat påvisa hur personer som är utsatta för våld har en tendens till att själva utöva våld (ibid.). På strukturell nivå skulle därför diverse socialiseringsåtgärder mot våld och mobbing i skolan samt alkohol- och narkotikakonsumtion kunna vara förebyggande (Sarnecki 2004).

Utvärderingar av SET och dess effekter, är i likhet med ÖPP tvetydiga. SET startade som ett projekt i Botkyrka (!) varpå programutvecklaren Kimbers undersökning av programmets effekter visade på *”Although the multivariate SET effect was non-significant, there was a significant positive effect for alcohol and a close-to-significant effect for Narcotic Drugs”* (Kimber, Sandell & Bremberg 2008:140). Dock kunde Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) i utredningen *Program för att förebygga psykisk ohälsa hos barn – en systematisk litteraturöversikt* (2010) konstatera att det inte finns något vetenskapligt stöd (evidens) för vare sig SET eller någon av de andra metoderna som används i Sverige (SBU 2010:16). Skolverket kunde i linje med SBU konstatera i *Utvärdering av skolprogram mot mobbing* (2010) *”SET är det näst kostsammaste av de här uppmärksammade programmen samtidigt som det har lägst andel effektiva insatser. Programmet har två av tre ineffektiva och en av tre kontraeffektiva insatser”* (Skolverket 353:198). Tvetydigheterna tycks visa på att fler oberoende undersökningar behövs, inte minst på lokal nivå. I kommunens strategidokument, definierades sociala brottspreventiva åtgärder med de insatser som förväntas påverka individens brottsbenägenhet. Spännande nog, har Wikström et al (1994) poängterat att individers brottsbenägenhet i Sverige utvecklas som starkast åren innan tonåren (Wikström et al 1994:33). Åtgärder som syftar till att påverka individens brottsbenägenhet, bör således riktas mot barn innan de kommer in i tonåren. En informant berättade om TÅGET:

”Den rekryteringen och den påverkan på barnen sker ju ganska tidigt asså det är... förut har TÅGET jobbat med högstadiet... nu har TÅGET kommit ner till du vet mellan... nu kanske börja jobba med barn som är sex sju år...” (IP 3).

Av den anledningen som presenterades ovan, kan en säga att TÅGET och andra socialiseringsinsatser som inriktas mot barn strax innan tonåren iallafall riktar resurserna mot rätt åldersgrupp. Något som lyftes av två informanter, var frågan om vilka grupper insatser och resurser ska läggas på. På frågan om vad som är det bästa och sämsta med kommunen svarade en informant:

”Lägger mycket pengar på ungdomar... men jag tycker att man kanske kan göra det på ett annat sätt... nu lägger man också pengar på de stökiga eleverna... så de stökiga eleverna får liksom... får väldigt speciell klass, de kan ibland få gå på bio för att inte störa de andra och då blir det problem...” (IP 4).

En annan informant lyfte att en typisk diskussion i verksamheten personen verkar inom, gällde fritidsgårdar:

”Vilka är det som hänger på fritidsgårdar? Och det är ju ofta problemungdomar... och då blir ju såhär amen okej... fritidsgården är en rekryteringsbas för kriminalitet... varför släpper dem in dem ungdomarna där? Då är nästa fråga, vilka ungdomar är det man vill ha på fritidsgårdar?” (IP 6).

Wikström et al (2010) kunde i deras undersökning påvisa en relation mellan ungdomars exponering av kriminogena situationer och kriminalitet. Relationen ovan kan tyckas självklar, dock kunde undersökningen också visa på att exponeringen av kriminogena situationer enbart påverkade ungdomar med hög brottsbenägenhet (Wikström et al 2010: 78f). Forskarna summerar med:

”Young people with a low crime propensity commit virtually no acts of crime, regardless of their exposure, while the crime involvement of those with a high crime propensity is clearly affected by their exposure (Wikström et al 2010:79).

Detta var något som ena informanten menade på, i diskussionen om fritidsgårdar och vilka som resurserna ska läggas på:

”Vill man ha de skötsamma ungdomarna... ah men de är redan påverkade i rätt riktning... dem kommer ju att lyckas i livet ändå...” (IP 6).

Det bör dock inte tolkas som att fritidsgårdar bara genom dess existens, är brottsförebyggande. Johansson och Söderberg (2010) skriver att flera forskare har varnat för att fritidsgårdar kan vara en riskfaktor, då normbrytande beteenden tenderar att öka hos ungdomarna som besöker fritidsgårdar. Det kan motarbetas genom att ungdomar får tillgång till ett strukturerat meningsfullt innehåll på fritiden, vilket då är en skyddsfaktor mot olika normbrytande beteenden (Johansson & Söderberg 2010:26).

Socialisationsmodellen bygger på uppfattningen att kriminalitet kan förebyggas genom förbättrade levnadsförhållanden för individen då kriminalitet ses som ett symptom på brister i individens livssituation eller uppväxtvillkor (Sahlin 2000:86). Uppfattningen som mina informanter delade med sig var att det ”satsas mycket på ungdomar”. Vidare kunde även BRÅ:s genomgång av det brottsförebyggande arbetet i Botkyrka konstatera att de flesta satsningar berör barn och ungdomar (Lindahl & Mattson 2003:25ff). Min tolkning är att satsning på socialisering av barn och ungdomar för att öka dess välbefinnande, är de viktigaste insatserna i det brottsförebyggande arbetet. Precis som flera av informanterna konstaterade ”Man kan inte göra så mycket åt yrkeskriminella, men de är det unga man måste få på rätt spår”. Intressant nog, kunde Wikström et al (2010) konstatera det de flesta redan uppfattat, att unga med låg brottsbenägenhet inte påverkas av kriminogena situationer. Av den anledningen bör socialiseringsinsatser riktade mot personer vars livssituation eller uppväxtvillkor är bristfälliga (”problemungdomar”), kunna motiveras. Min uppfattning av de projekt som tagits med i analysen är att det finns en stark önskan att via socialisering av barn och ungdomar, öka dess välmående. Det förutsätter dock, att de insatser för socialisering av barn och ungdomar som används, faktiskt utvärderas och har stöd för dess effektivitet. I litteraturen kring brottsförebyggande arbeten lyfts det av flera forskare att arbetet ska bygga på kunskap om effektiva metoder (se exempelvis BRÅ 1999, Sherman et al 1997, Sahlin 2000).

Effektivisering av institutioner

Syftet med vissa brottsförebyggande åtgärder är att förändra myndigheter och förvaltningar för att göra dess kontrollverksamhet mer effektiv eller mindre kostnadskrävande (Sahlin 2000:97). Sahlin skriver att organisering av ”lokalt brottsförebyggande råd” hör till denna brottspreventions modell, då syftet är att samordna insatser mot brott i den egna kommunen (ibid.:98).

Det är viktigt att poängtera att inte alla institutionsförändringar hör till denna brottspreventiva modell, utan de omfattar de institutionsförändringar som avser förbättra förutsättningarna för kontrollen genom att effektivisera, skärpa eller utvidga den (Sahlin 2000:99). I de officiella dokumenten står det ”*Brås uppdrag är huvudsakligen att initiera, samordna och utvärdera åtgärder på lokal nivå som leder till att tryggheten ökar och brottsligheten minskar*” (Botkyrka Strategidokument 2008:6). Med tanke på att Botkyrkas lokala BRÅ består av en politisk styrgrupp samt en referensgrupp bestående av tjänstemän från kommunens olika verksamheter (Lindahl & Mattson 2003:5), förefaller denna form av samverkansarrangemang som en effektivisering av institutionerna. Taktiken ”Mindre blåljus” placerades, med viss försiktighet, i denna brottspreventiva modell. Den främsta anledningen till detta är att effektiviseringen av kontrollen genom att minska de kapabla väktarnas synlighet (polisen), när social oro uppstår (Kjellén 2010:12). Eftersom att det handlar om att minska polisens *synlighet* (färre poliser med uniform på sig) och inte dess faktiska närvaro i området, har övervakning kunnat ske på ett effektivare sätt.

Det finns forskning kring samverkan och processer som berör samverkan. Det finns dock ganska lite forskning kring effekterna av en samverkan så som ett lokalt brottsförebyggande råd (Söderberg 2010:28). Enligt Sarnecki finns det inte någon systematisk svensk forskning kring hur polisen arbetar med invandrarungdomar i de ”invandrartäta” förortererna i Sverige (Sarnecki 2006:368). Det finns dock internationell forskning (främst USA och Storbritannien) som visat på att olika typer av polisiära aktioner som genomförs i socialt utsatta områden, där det bor många människor ur olika etniska minoriteter, kan uppfattas som direkt diskriminerande av invånarna (ibid.:367). Per Adman (2013) studerade orsakerna bakom ”Husby-upploppen” 2013. Adman studerar likheterna mellan upploppen i Husby och upplopp som skett i andra socioekonomiskt utsatta områden i London 2011 och Paris 2005. Förutom slutsatsen att upplopp nästan exklusivt uppstår i socioekonomiskt svaga områden, kunde han även lyfta de gemensamma nämnarna att människorna som bott i dessa socialt utsatta områden generellt har ett lågt förtroende för politiker samt tenderar att ha lägre förhoppningar om förbättrade livssituationer (Adman 2013).

Adman skriver att en annan gemensam faktor tycks vara att upplopp tenderar att uppstå efter en specifik händelse, ofta en konfrontation med polisen som resulterar i frustration och känslor av hopplöshet och maktlöshet (ibid.). Huruvida taktiken ”mindre blåljus” är effektiv eller inte, kan en i nuläget inte säga någonting om. Det återstår att vänta på framtida svensk forskning för mer belägg för specifika insatser och taktiker som används av polisen i socioekonomiskt utsatta områden. Det som den internationella forskningen dock kunnat visa på är att polisen kan uppfattas som en förlängning av samhället som individerna i vissa socioekonomiskt utsatta områden uppfattar att de står utanför.

Detta återberättades av en informant:

”Det finns ett myndighetsförakt på något sätt... det finns ett myndighetsförakt och det är lätt att ta ut det på polisen skulle jag säga... polisen blir ju ändå någon sådär samhällsbärare... liksom att jag är förbannad för att jag inte skaffat mig någon utbildning, jag får inget jobb, jag har blivit kriminell och är jag kriminell så är det ju polisen som kommer och griper mig och förstör mina affärer...” (IP 6).

Polisiära insatser som uppfattas som diskriminerande kan, i värsta fall, utlösa en underliggande frustration varpå social oro kan uppstå eller förvärras. Med den utgångspunkten bör taktiken ”mindre blåljus” uppfattas som ett steg i rätt riktning. Uppfattningen jag fick av mina informanter var att alla tog mycket hänsyn till den sociala kontext där de var verksamma.

Kontrollmodellen

Som presenterats tidigare har kommunen i ”Strategi för det trygghetsskapande arbetet i Botkyrka kommun”, beskrivit hur kommunen arbetar med både social och situationell brottsprevention. Den situationella brottspreventionen definieras i dokumentet som *”insatser som ska förhindra situationer som kan leda till brott, till exempel genom att ta bort tillfällen till brott eller öka risken för upptäckt”* (Botkyrka strategidokument 2008:10).

Inom kontrollmodellen finner vi situationell brottsprevention samt viss form av ”social” brottsprevention. Grannsamverkan, grannstöd och social grannsamverkan kan klassificeras som situationell brottsprevention genom att medborgare engagerar sig för att öka den sociala kontrollen i ett givet område och på det sättet öka upptäcktsrisken, vilket är en av huvudpoängerna med situationell brottsprevention (Tonry 1997:55).

Det överordnade värdet i kontrollmodellen är samhällets ordning och utgångspunkten är att människan har en benägenhet till att begå brott och är rationell (Sahlin 2000:111). Därför är traditionella situationella åtgärder ofta förknippade med övervakning och eller minskning av kriminogena situationer. Väktarbilen samt certifiering av centrum och parkeringsplatser hör således till denna modell. Nattvandring hör också till kontrollmodellen som brottspreventiv modell, dock kan en diskutera huruvida den är situationell eller social. Sahlin menar att nattvandring ("föräldravandring") är en "övervakningsåtgärd", vilket en kan tolka som en situationell brottspreventiv åtgärd (ibid.:99f). I dokumenten om nattvandring på hemsidan, betonas det dock att nattvandrare ska agera som vuxna förebilder och genom kontakt med ungdomarna, förebygga våld, drogmissbruk, främlingsfientlighet och skadegörelse. Det finns således anledning till att tolka nattvandring som en insats vars syfte är en kombination av situationell (utökad övervakning) och social (socialisering av önskvärt beteende) brottsprevention.

I BRÅ:s systematiska forskningsgenomgång av Grannsamverkan, kunde författarna till rapporten lyfta att hälften av de undersökningar som ingått i deras studie pekade på att Grannsamverkan är effektivt när det gäller att minska kriminaliteten (Bennet, Halloway, Farrington 2008:40). Tonry (1997) skriver att forskningen kring "Neighbourhood watch" är tvetydig. Tonry menar att arbetet varit mycket populärt men samtidigt har visat sig ha liten påverkan på kriminalitet (Tonry 1997:57). Tonry lyfter att program som "Neighbourhood watch" generellt har visat sig ha (om än smått) större påverkan på kriminaliteten i områden som har hög kriminell belastning och karaktäriseras av låg socioekonomisk standard (ibid.:57). Programmen karaktäriseras också av att de oftast engagerar medborgare från socioekonomisk höga områden med låg kriminell belastning (ibid.:57). Flera av mina intervjupersoner lyfte problematiken med att lyckas engagera personer som bor i hyresrätter samt att det var något de arbetar aktivt för att förbättra.

IP 1 berättar: *"Det är en viktig rörelse på grund av att vi behöver få in grannsamverkan mer i våra hyresrätter... mer än vad vi har idag, för det är där vi saknar också... dialogen, kommunikationen... men ska känna varandra, man ska känna sina grannar... där behöver vi hjälp..."*

IP 5 förklarar *"Ah... det finns en skillnad... det är ju egna hem, radhus och villor... där... har det varit lättare att få igång grannsamverkan... och sen om det har varit något inbrott i området... då är det ännu lättare för att då vaknar folk till... det som är svårt och det som vi sliter med hela tiden tycker jag, det är att få ökat engagemang i hyreshusområdena"* (IP 5).

Van Graan pekar på svårigheten att behålla medborgarna engagerade i program som baseras på medborgares engagemang (Van Graan 2016:142). Detta är något som återberättas av IP 5 *”Sen har vi grannsamverkan och det håller vi på att se över nu... för det svåra med det är att hålla det vid liv... enda ut i varenda buske...”* (IP 5).

Sarnecki skriver att det finns ett antal insatser som han kallar för ”halvformella”. Dessa karaktäriseras av kontroll/övervakning i olika utsträckningar som exempelvis Lugna Gatans värdar och skolvärdar. Trygghetsvärdar är en form av halvformell kontroll/övervakningsåtgärd, men även de ovan nämnda insatserna. Sarnecki menar att det är oklart om insatserna, trots delvis utvärdering, är långsiktigt effektiva eller inte (Sarnecki 2004:21). En informant lyfte det faktum att inte alla projekt uppfyller det syfte som var menat från början, men att de likväl fyller andra syften och funktioner. På frågan om insatserna utvärderas berättade informanten:

”Jag vet kanske att den här föreningen också gör en bra social sak inom sin grupp, men kanske inte lika mycket som vi hade förväntat oss i området... men det betalar sig också i längden, att de här människorna mår bra...” (IP 1).

Van Graan skriver vidare att rollen som ”Neighbourhood watch” får, är att sprida information om brottsprevention i området (Van Graan 2016). Detta är något som både grannsamverkan och grannstödsbilen lägger mycket tid och energi på. Spridning av information om behov av och möjligheter till skydd av sin egendom brukar vara effektivt (Sarnecki 2004:32), samtidigt som informationsspridning till allmänheten kan även ses som en form av socialisation – av potentiella brottsoffer (Sahlin 2000:94). Projekt som hör till situationell brottsprevention kan till skillnad från strukturella och sociala åtgärder, vara lättare att utvärdera då tidsramen generellt brukar vara mer kortsiktig. Tonry hävdar att åtgärder som syftar till att öka övervakningen har brottspreventiva effekter, om än på kort sikt (Tonry 1997:55). Detsamma gäller förstärkning av lås samt andra åtgärder som syftar till att försvåra åtkomsten av potentiella stöldobjekt (ibid.). Arbetet med ”certifiering av centrum och parkeringsplatser” kan därför tolkas som ett praktiskt sätt att försvåra åtkomsten av potentiella stöldobjekt. I likhet med Grannsamverkan och grannstödsbilen, fungerar det även som en socialisering av potentiella brottsoffer.

Samverkan

”Rättsväsendet kan inte ensamt bekämpa brottsligheten. Kommunen och olika myndigheter måste använda sina resurser och initiativ från medborgarna för att förebygga brottslighet. Kommunen måste därför känna till problemen så att den kan bestämma inriktningen av arbetet. Alla inblandade parter, där polismyndigheten är särskilt viktig, måste dela samma uppfattning” (Under rubriken ”alla är berörda” Botkyrka strategidokument 2008:8).

Samverkan i brottsförebyggande arbete har i denna studie definierats som, innebörden att flera parter tillför sina kunskaper och resurser för att tillsammans reducera sannolikheten för uppkomsten av kriminalitet och reducera dess skadeverkningar (BRÅ m fl. 2010:11). Men vad innebär det i praktiken?

”För mig handlar det om... att vi skapar oss samma bild... och skapar oss samma bild av vad vi vill...//...det handlar om att göra saker tillsammans och ha samma bild...” (IP 3).

”Att olika liksom parter strävar efter samma...//...en kan inte göra allt men alla kan göra något...” (IP 4).

Precis som mina informanter betonar, är det grundläggande i en samverkan någon form av intention. Själva problemdefinitionen kan skilja sig mellan parterna, det krävs dock att det ska finnas ett gemensamt mål då all grund för samverkan annars upphör (Danermark 2004:20). I detta fall samverkar mina informanter mer eller mindre med brottsförebyggande och trygghetsskapande frågor i Botkyrka kommun. Det uppfattades som självklart för mina informanter att målet är att minska kriminaliteten och öka tryggheten i kommunen. Målet förefaller även tydligt i kommunens strategiska dokument som framhåller strävan efter ett ”hållbart Botkyrka” (Strategidokumentet 2008:8).

”Så liksom vinsterna kommer vi alla ta del utav, både polisen, kommunen, privata näringsidkare, civilbefolkningen... alla kommer ta del av att det blir tryggare” (IP 6).

Samverkan verkar således ha en innebörd för mina informanter som betonar att alla parter strävar efter samma mål, men vad tycks vara grunden för att detta ska kunna ske?

”Grunden skulle jag väl säga är att det är ju någonstans att förståelse... en acceptans gentemot varandras roller...//...vi behöver inte vara kompisar, men det kan ju fungera, vi kan ha en relation i alla fall...” (IP 6).

”Jag tror också att alla parter är ödmjuka... inför och att det är... att det går att jobba i kommun och stå och säga att ”Ah men det här har vi inte koll på... och det här behöver vi verkligen hjälp med av er” eller vad kan vi stötta... hur kan vi stötta varandra i det här...” (IP 3).

”Om alla tillsammans berättar... såhär ser vi det och såhär ser vi det och såhär kan vi göra...” (IP 4).

När flera olika yrkesgrupper samverkar kring ett specifikt fenomen, bär dessa grupper med sig föreställningar av det givna fenomenet. Dessa föreställningar kan kallas för sociala representationer. Sociala representationer skapas genom att en grupp (yrkesgrupp eller ideellt engagerade inom ett visst arbete) via sin utbildning och dagliga erfarenheter inom verksamheter uppfattar ett socialt fenomen på ett visst sätt (Danermark 2004:26). Av logiska skäl kan dessa sociala representationer således skilja sig åt, beroende på grunden till dess existens. Danermark skriver vidare att en grupp formar sig en föreställning (social representation) om något som tillfredsställer gruppens behov och intressen (ibid.:27). Med det menas att grupper (med samma mål) kan ha olika uppgifter, varpå verksamheten är utformad så att de bäst passar dessa uppgifter (ibid.). Dessa sociala representationer kan sedan bedömas utefter ett sanningsvärde. Att olika föreställningar måste prövas mot en verklighet har kommit att genomsyra de verksamheter som arbetar med människor och tar sig i uttryck i en önskan att bedriva ”evidensbaserad verksamhet” (ibid.:29). Denna tendens har varit genomgående i Botkyrka kommuns arbete i brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Det som flera informanter lyfte var att en fungerande samverkan kräver denna gemensamma ”bild” och en form av ödmjukhet kring sin egen roll och andras, med dess olika förutsättningar.

”Att få ihop den det där så att jag tror att någonstans krävs det någon gemensam... det är ju den bilden...//...gemensam utbildning skulle krävas ibland liksom där alla är med och förstår...vad och varför vi gör saker och ting...det där kan kännas väldigt självklart i min roll men det är det inte...” (IP 3).

I andra studier om samverkan, har samma förutsättning lyfts. Dahlberg (2013) kunde i sin undersökning lyfta att en slags underförstådd gemensam värdering kring arbetet samt kunskap om den andres funktion och arbetsuppgifter var viktiga faktorer i en bra samverkan (Dahlberg 2013:32). I samma forskning, poängterade hon även att en god kontakt var väldigt viktig för en fungerande samverkan (ibid.).

På frågan om vad som är det viktiga för att en samverkan ska fungera mellan flera? Svarar en informant *"Kommunikation...//...man har en tillit till det arbete man gör och till varandra...ja tillit eller tro att... om jag ber dig göra någonting att du gör det....annars fallerar det"* (IP 1).

Det genomgående temat som mina IP lyfter för en fungerande samverkan var kommunikation. Problem som kan uppstå i en samverkan var just bristen på kommunikation.

En IP berättar om det trygghetsskapande arbetet i Botkyrka kommun och förklarar:

"Jag vet vilka människor jag ska ringa till... men det är inte alltid de svarar och ofta är det "Dra iväg ett mejl"... men jag vill hellre berätta såhär vah... det är min svaga punkt... får i luren "kan du dra iväg ett mejl" ah då backar jag... det där får jag lösa på annat sätt... för det gäller liksom att lyssna av vad han eller vad jag vill liksom... och det missas ju en hel del liksom just nu..." (IP 2).

En annan IP lyfter också vikten av kommunikation:

"Nu har vi ju ett brett kontaktnät här i Botkyrka... det blir så mycket enklare om jag kan ringa till någon... jag har en fråga när det gäller någonting... att kunna ringa och få ett svar direkt... än att skicka ett mejl och sen är det någon som inte svarar liksom..." (IP 6).

Vidare lyfter en informant att en förutsättning är att styrningen av verksamheter signalerar hur viktig en bedömer att verksamheten är *"Om inte de signalerna går ut då... till enskilda polisen... eller enskilda organisationsenheten på kommunen... eller personen... om inte det går ut... då blir det liksom..."* ah vi skiter i det" eller *"Det där är inte så viktigt" så att det... styrning och ledning... och tydlighet... från kommunledning och polisledning... det är en förutsättning"* (IP 5).

Kommunikation uppfattas således som viktig inte bara mellan direkta samverkansparter på mesonivå, utan även från ledningen. Kommunikationen bör också vara systematisk och inte vara beroende av en person.

En IP beskriver det bästa med Botkyrka kommun och säger *”Eh det bästa skulle jag väl säga, det är ju eldsjälarna... eldsjälar... liksom dem... det är många som jobbar inom kommunen”* (IP 6). Personen återkommer till samma tema när denne vill förklara det trygghetsskapande arbetet i Botkyrka kommun och förklarar *”Liksom så många som verkligen brinner för att göra förändring och liksom lägger ner så mycket tid och kraft liksom... och vill nå förändring... och göra det bättre”* (IP 6). Det var flera IP som lyfte det positiva med väldigt engagerade människor, samtidigt som flera menade på att det fanns en risk med ett arbete som är beroende av en specifik individ.

En IP menar att det finns risker med att bygga upp en organisation som bygger på en person. IP förklarar:

”Det som är farligt med... med en sådan organisation som bygger på en person... är att när personen slutar så raserar det, så det finns också ett moment som är farligt, det är viktigt att bygga upp en organisation... att oavsett vem som än är där så ska man kunna göra likadant... här såg vi att det fallerade lite grann...” (IP 1).

Flera IP lyfter att kommunens omorganisering våren år 2016, resulterat i att samordningen har *”fallerat lite grann”*. En IP förklarar det:

”Man hade en person som var ansvarig för att mobilisera allt det här... så man kände sig trygg i det för att man visste att... vänta vi har det här problemet, det här är på gång... man mobiliserade en grupp, stor grupp... där både vi var med och alla möjliga... och plötsligt hade vi mobiliserat hela Botkyrka... idag tyvärr... är vi inte... det försvann lite grann” (IP 1).

På frågan om vilka arbeten och projekt som IP upplevde prioriterades inom kommunen svarar en person: *”Jah... ah just nu hänger det väl lite i luften... de... ska försöka få igång någonting... samarbete och grejer...”* (IP 2).

En IP berättar att BRÅ inte haft ett möte sedan omorganisationen *”Jag har ganska hög tröskel för att förstå att man kan tappa sådana här grejer men då ser jag mig själv som påminnare då att... vi har fått en inbjudan från styrgruppen att komma till BRÅ visserligen men sen har de inte haft möten och då... men det är något som jag får kolla upp... men det är sådant som man kan tappa”* (IP 5).

Det skulle vara naivt att tro att en omorganisation som den som genomförts, skulle vara fullt fungerande på några få månader. Det är dock fortfarande viktigt att lyfta hur genomförandet av den, haft konsekvenser i arbetet med det brottsförebygg och trygghetsskapande arbetet där flera upplever att ”det hänger lite i luften” och att ”mycket är oklart”. Det är även viktigt att lyfta den oro som flera delat med sig av, när en roll utövas av nyckelpersoner/verksamhet som sedan slutar. När det handlar om en nyckelperson, kan denne lämna efter sig ett tomrum som nästa person inte lyckas fylla på grund av bristande rutiner eller andra orsaker. En verksamhet kan också ersättas av en annan, på grund av diverse orsaker. En fördjupning av sådana konsekvenser kommer inte att göras här, utan är objekt för analys med exempelvis organisationsteorier. Även om flera informanter uttryckte en viss oro och osäkerhet, fanns det samtidigt en genomsyrande optimism av alla informanter.

En informant fick frågan om hur samverkan fungerar:

”Asså jag tycker det har blivit bra... det har blivit bättre...” (IP 4).

En annan pratar om det bästa med kommunen:

”Man har en ambition från... att man vill ha med sig medborgarna... att man vill ha en dialog och man sätter ner foten om man tar beslut och vill genomföra det och man kan till och med... backa och ändra beslut och sådär... det tycker jag är en styrka...” (IP 5).

Alla människor har vissa uppfattningar och antaganden om hur verkligheten är beskaffad och således även om hur problemet som en samverkar om, har uppstått och kan bekämpas (Danermark 2000:24). När flera olika yrkesområden samverkar kring ett gemensamt problem kan viss kunskap räknas mer som kunskap än annan, menar Danermark (2000:26). Alla IP var noga med att poängtera att de sinsemellan upplevde att *”Alla har olika roller men vi gör det tillsammans” (IP 5)*, *”För mig är alla lika viktiga i mitt arbete” (IP 1)*. Dock kunde olika parter få olika mycket utrymme i offentliga sammanhang. En av IP berättar att denne blivit intervjuad flera gånger av media:

”SVT har jag varit med i några gånger och... sista gången på gott och ont... först satt vi i en timme och snackade nattvandring och grejer, sen gick hon ut med kameran i Alby dära...//...var ute och gick med oss i tre timmar...ryggstavlan utav mig och sen en intervju med polisen är allt det vart...”(IP 2).

IP lyfte med berättelsen det faktum att vissa parter inom det brottsförebyggande arbetet får tolkningsföreträde i vissa sammanhang. Personen fortsatte *”Så det var på ont... ska det ut i TV så ska det lyftas upp det positiva med nattvandring... nu sa polisen väldigt positivt med nattvandring...”* (IP 2).

I detta fall fick polisen tolkningsföreträde av media, som då styr vem eller vilka som får tolkningsföreträde genom deras kanaler. Som beskrivits ovan, upplevde mina IP att alla parter som de samverkade med var viktiga i deras arbete och engagemang med de trygghets- och brottsförbyggande frågorna i Botkyrka kommun. Min tolkning har därför varit att det handlar om utomstående parter (exempelvis media) som har valt att ge tolkningsföreträde till vissa parter framför andras i deras samverkan. Ett annat exempel som togs upp av två IP var ett möte där tre parter bjudits in för att tillsammans, närvara på ett möte. De tre parterna kom dit till mötet som visade sig vara ett uppstyrt evenemang.

*”Vi hade inte hunnit prata ihop oss innan...//... *namn* blev upplockade liksom på scen och fick stå och ta emot skit liksom i 45 minuter...för all världens högt och lågt...”* (IP 3).

”Hade det varit en riktig samverkan där, då hade vi innan vi gick dit, pratat ihop oss... vad vill vi... vad vill vi förmedla, hade stått tillsammans...” (IP 3).

När den andra IP fick frågan om vad samverkan betydde för den personen, tog personen upp samma scenario som IP 3:

”Vi var på ett möte... på tal om samverkan...(berättar vilka tre parter som var inbjudna)... och sen så kommer den som ledde det här mötet... och en politiker kommer och säger att... vi satt ju bredvid (ena parten)... och han sa ”ah men ni får väl vara först... vi går väl i hierarkisk ordning” eller något sådant...”(IP 5). De tre parter som var där och inbjudna tillsammans, fick gå upp i tur och ordning efter en uppfattad ”hierarkisk ordning” som bestämts av de som arrangerat mötet. IP berättar att denne uppfattade det som *”Ah ja... tänkte jag... är det så hierarkin ser ut då...”* (IP 5).

Scenariot lyfter återigen frågan om vilka som får ta plats i vilka sammanhang. I detta scenario fick ena parten utrymme (på gott och ont) av de som arrangerat det uppstyrdade mötet.

Efter det inträffade, kom parterna överens om att *”samordna när vi blir utbjudna tillsammans... då kräver vi att nu ska vi stå här tillsammans och berätta om (verksamheterna)”*...(IP 5).

Precis som de ovan nämnda insatserna inom Botkyrka Kommun visar på, kan och har insatser inom de olika modellerna verkat parallellt med varandra sedan länge. Valet av brottspreventiva åtgärder och hur de motiveras är delvis resultat av rådande diskurser kring brott och dess orsaker. Det är därför viktigt att de till diskurserna kring brott och dess orsaker, varpå det kommer en diskussion kring modellernas bakomliggande diskurser och hur de kan påverka vår uppfattning av brott och dess orsaker.

Formandet av den sociala kroppen genom brottsprevention

Foucault menade att den som vill förstå politiska problem bör fokusera på skapandet av sanning och dess relation till makten, istället för ideologi och vetenskap. I Foucaults verk är det tre aspekter som framhävs, förhållandet mellan makt och institutioner, det ömsesidiga förhållandet beroendet mellan makt och vetande samt synen på subjektet i förhållande till makten. Han menade att den moderna tidens vetande, har människan som sitt primära undersökningsobjekt på jakt efter sanningen om människan (Foucault 1982:777). Sanning enligt Foucault, karaktäriserades av fem aspekter (Foucault 1977 (1980):132).

1) *Den grundas på vetenskaplig diskurs och 2) Den utsätts konstant för ekonomiska och politiska motiv:* För att brottsprevention ska finnas, måste det finnas handlingar som uppfattas som problematiska samt uppfattningar kring dessa problems orsaker. ”*Det är de som har auktoritet på grund av sin kunskap, sitt ekonomiska inflytande och/eller sin politiska position som definierar problemen*” (Sahlin 2000:79). Därför är diskurser om preventionens mål och medel ett resultat av rådande diskurser kring brott och dess orsaker som i sin tur förändras med samhällets struktur, hegemoni, resurser och varierar med maktförhållandena (ibid.:79). Mitt intresse har legat i hur dessa diskurser kring brott och dess orsaker tar sig uttryck i brottspreventiva åtgärder, som i förlängningen också är en del av själva definitionsprocessen. Detta då diskurser tolkas som ”praktiska handlingar som systematiskt bildar de objekt de talar om” (Foucault 1969 (2002):67) och praktiska brottspreventiva åtgärder således påverkar allmänhetens uppfattningar om brottslighetens orsaker (Sahlin 2000:84). Makten verkar genom diskurser, då dessa diskurser skapas och upprätthålls inom expertisområden, vilket i västvärlden är vetenskapen (Foucault 2008:177).

Kunskapen skapas inom dessa expertisområden i diskurser och tar sig i uttryck genom sanningsritualer som människan uppfattar världen genom (Foucault 2001:37f). ”Makten producerar en verklighet, den producerar ämnesområden och sanningsritualer” (Foucault 1995(2003):195). Av de insatser som ingått i mitt material, dominerar insatser inom socialisationsmodellen och kontrollmodellen. I de officiella dokumenten framkommer det att kommunen arbetar med både situationella och sociala brottsförebyggande åtgärder. Det är även dessa insatser som brukar uppfattas som just brottsförebyggande, varför övergripande strukturella åtgärder och effektivisering av institutioner inte alltid inkluderas.

De sociala och situationella brottsförebyggande åtgärderna som de tolkas i detta arbete, har skilda teoretiska basantaganden kring brott och dess orsaker (Sahlin 2000:102). Dessa diskurser kan verka parallellt och får olika mycket utrymme beroende på samhällsutvecklingen. Diskurserna om brott och dess orsaker som ligger till grund för brottspreventiva åtgärder, påverkar individen genom att denne formas i dessa diskurser. Eftersom att reglering och övervakning av människans beteende sker genom alla samhälleliga diskurser och i organisationer som skolor, sjukhus och företag (Foucault 1975(2003):228). Det finns därför ett värde i att studera diskurser bakom brottspreventiva åtgärder, för att i förlängningen förstå hur vi människor skapas och formas genom dessa diskurser. Vi socialiseras in i önskade beteenden, där det i vissa fall görs för att öka vår självkontroll (social brottsprevention), vi (vissa mer än andra) övervakas och kontrolleras (situationell brottsprevention) i brottspreventionens namn. Foucault menade dock att en inte bör uppfatta makten som repressiv. Makten är djupt rotad i samhället och inte minst i skapandet av kunskapen, vilket gör det svårt att urskilja makten ur dessa samband. Vidare blir uppfattningen om att makten endast tar sig i uttryck genom repressiva mekanismer, bristfällig (Foucault 1977(1980):59).

“What makes power hold good, what makes it accepted, is simply the fact that it doesn't only weigh on us as force that says no, but it traverses and produces things, it induces pleasure, forms knowledge, produces discourse. It needs to be considered as a productive network which runs through the whole social body, much more than as a negative instance whose function is repression” (Foucault 1977(1980):119).

3) Den är ett objekt av spridning och konsumtion och 4) Den produceras under kontrollen av ett fåtal politiska och ekonomiska institutioner:

Mer övergripande har den brottspreventiva diskursen i Sverige under 1970-1980-talet haft betoning på strukturella och sociala brottspreventiva åtgärder. En förklaring till det kan finnas i att det under den tiden fanns flertalet sociala rörelser som var allierade med staten, vars resultat blev strukturella insatser vars syfte var att öka jämlikheten mellan kön och klasser (Sahlin 2000:106). Betoningen av socialisationsmodellen tog sig i uttryck i slutet av 1980-talet med ANT-undervisning i skolorna, samt diverse informationskampanjer och ungdomsprojekt (ibid.). Vidare bör intellektuella (som Foucault själv) uppfattas utifrån dess specifika ställning i samhället, vilken är länkad till samhällets sanningsverktyg (vetenskapen) (Foucault 1977(1980):132).

5) Den är temat av en hel politisk debatt: Sedan 1990-talet och fram har det dock skett en förskjutning från strukturella och sociala insatser mot kontrollåtgärder i takt med att den situationella brottspreventionen fått ett växande utrymme i den svenska diskursen kring brottsprevention (Sahlin 2000:100). Sahlin har i sin forskning kunnat påvisa hur insatser inom den svenska brottspreventionen har fått en alltmer kontrollerande betoning. Avvikaren har allt mer blivit föremål för kontroll och övervakning, när socialisering och strukturella åtgärder hamnat i skuggan (ibid.:107). Inom kriminalpolitiken har det skett en liknande förskjutning, från kontroll av allmänhet för avvikarens skull till kontroll av avvikaren (Tham 2003). Denna förskjutning av diskursen kring brott och dess orsaker, skapar genom dess praktiska åtgärder uppfattningen att *människan kommer att begå brott* om denne inte kontrolleras eller övervakas. De praktiska åtgärderna skapar även uppfattningen att en *effektivisering av institutionerna* bör ske, då brott uppfattas som ett resultat av brister i kontrollsystemen (Sahlin 2000:111). Betoningen och i vissa fall kravet på att flera samhällsliga institutioner samverkar i brottspreventiva åtgärder, kan därför tolkas som ett resultat av förskjutningen av diskursen. Spännande nog, har intresset för kriminalpolitiken och kriminalpolitiska frågor ökat och denna ökning har ingen egentlig relation till kriminalstatistiken (Andersson 2007:84). Andersson (2007) varnar för att tendensen kan leda till ökade krav på handlingskraftiga politiker som i sin tur kan leda till en kriminalpolitik som är mer moralorienterad än pragmatisk (ibid.).

Diskussion

Syftet med denna studie har varit att belysa relationen mellan diskurser kring brott och dess orsaker, brottspreventiva insatser och allmänhetens uppfattning av brott och dess orsaker. Detta har studerats genom att studera vilka brottspreventiva insatser som dominerar i Botkyrka kommun. Insatserna som ingått i arbetet har även diskuterats i relation till sociologisk och kriminologisk forskning för att koppla motiven och syften med insatserna till diskurser om brott och dess orsaker. Vidare har samverkan som verktyg i brottspreventivt arbete studerats utifrån ett aktörsperspektiv.

I Botkyrka kommuns dokument ”Strategi för det brottsförbyggande arbetet i Botkyrka kommun” står det att *”Ny kunskap från omvärldsbevakning och forskning ska kontinuerligt samlas in och beaktas tillsammans med risk- och skyddsfaktorer när insatser planeras”* (Strategidokument 2008:5). I min undersökning framkommer det att det råder en diskrepans mellan kommunens uppsatta strategi och flera av de insatser som faktiskt bedrivs. Denna diskrepans kan knappast bara gälla Botkyrka kommun, utan bör istället ses som en indikation på hur svårt det faktiskt är att organisera och bedriva brottsförbyggande och trygghetsskapande insatser på kommunalnivå. I samma strategidokument står det att det i kommunen arbetas med både social och situationell brottsprevention (ibid.:9). Föga förvånande kunde jag i min analys även placera flest insatser i de brottspreventiva modellerna som ingriper social och situationell brottsprevention.

I de officiella dokumenten står det att syftet med social brottsprevention är att *”förhindra individens benägenhet att begå brott genom att stärka den personliga självkontrollen och banden mellan individen och samhället”* (Strategidokument 2008:9). I linje med detta bedrivs flertalet insatser och program inom kommunen. Generellt har kriminologisk och sociologisk forskning pekat på att individers brottsbenägenhet (i Sverige) utvecklas som starkast åren innan tonåren (Wikström et al 1994:33), varför insatser vars syfte är att stärka den personliga självkontrollen bör inriktas mot barn i dessa åldrar. Utgångspunkten i sådana insatser är en tro att människan kan socialiseras in i samhället som på sikt utvecklar normenliga beteenden (Sahlin 2000:94). Att Botkyrka kommun generellt har flest satsningar för just barn och ungdomar (Lindahl & Mattson 2003:25ff), visar på uppfattningen om att *brott kan förebyggas genom förbättrade livsvillkor* och att det satsas på att förbättra barn och ungdomars livssituationer och uppväxtvillkor.

Ett generellt problem med ovan nämnda insatser är dock att de är svåra att utvärdera. Insatser som brukar kallas för social brottsprevention, tenderar att ha relativt långa tidsramar. Dess effekter skulle därför ta sig uttryck i form av minskad kriminalitet (och ökad trygghet) i kommunen efter ett antal år. Även om en sådan tendens skulle ske, blir det svårt att peka på orsaken till den. Vilken insats (av flera) var det som var effektiv? Var det en kombination av flera? De sociala brottspreventiva åtgärderna som är mer direkta och med kortare tidsram, verkar behöva vidare oberoende utvärderingar, som exempelvis SET och ÖPP.

De andra dominerande insatserna som bedrivs inom kommunen placerades i kontroll-modellen vilket ingriper situationell brottsprevention. I kommunens strategidokument står det att de situationella brottspreventiva åtgärder är: *”insatser som ska förhindra situationer som kan leda till brott, till exempel genom att ta bort tillfällena till brott eller öka risken för upptäckt”* (Strategidokument 2008:10). I analysen diskuteras hur det råder en tvetydighet kring diverse övervakningsåtgärder baserat på medborgares engagemang. Vissa forskare menar att exempelvis ”Neighbourhood watch” är populärt men inte brottspreventivt (Tonry 1997:57), medan det i BRÅ:s systematiska forskningsgenomgång visade på att ungefär hälften av de undersökningar som ingått i studien visade på att grannsamverkanprojekt är effektivt (Bennet, Halloway, Farrington 2008:40). Sarnecki menar att halvformella övervakningsåtgärder som exempelvis Lugna Gatan, trygghetsvärdar eller skolvärdar har viss utvärdering men att det fortfarande råder oklarheter om insatserna är långsiktigt effektiva eller inte (Sarnecki 2004:21). Det råder med andra ord oklarheter om huruvida vissa insatser är effektiva eller inte när det gäller målet att förebygga brott. I analysen lyfte jag därför att inte alla insatser fyller dess huvudsyfte, men att de likväl fyller ett annat viktigt syfte. Exempelvis lägger grannsamverkan och grannstödsbilen mycket energi på att socialisera potentiella brottsoffer genom informationsspridning, samt besöker brottsoffer för att prata och stötta brottsutsatta. Det är därför viktigt att tänka på insatsernas eventuella bisyften när en vill studera insatsers effektivitet, då dessa kan vara mycket viktiga.

I det av Botkyrka kommun fastslagna strategidokumentet framgår bland annat att *”Alla inblandade parter, där polismyndigheten är särskilt viktig, måste dela samma uppfattning”* det vill säga vikten av samverkan. I detta fall samverkar mina informanter mer eller mindre om brottsförebyggande och trygghetsskapande frågor i Botkyrka kommun.

Grunden för en bra samverkan menade informanterna var *"en acceptans gentemot varandras roller"* och att *"alla parter är ödmjuka"*. Olika grupper skapar sig "sociala representationer" av sociala fenomen (Danermark 2004:26). Det vill säga att grupperns uppfattningar av sociala fenomen, i detta fall "brott" och även orsaken till dessa fenomen. För att ha "samma bild" av ett fenomen som de samverkar om, behöver de således integrera varandras "sociala representationer" av fenomenet för att alla i samverkan ska ha samma "bild" av fenomenet. Intrycket jag fick av mina informanter var att alla var väldigt insatta i den sociala kontext de är verksamma i, Botkyrka kommun. Alla hade även liknande uppfattningar om vad kommunen hade för utmaningar i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet, samt varför. Kommunikationen uppfattades av alla som väldigt viktig, vilket också är förutsättningen för att olika parter ska kunna respektera eller åtminstone förstå varandras sociala representationer.

God kommunikation bör också vara systematisk menade mina informanter. Informanterna lyfte vikten av kommunikation och tillgänglighet för att "dra iväg ett mejl" kan göra att vissa "backar". Flera lyfte att det finns problem med att bygga upp ett arbete på en "nyckelperson", för vad händer när den personen slutar? Då menade flera att arbetet "fallerar lite grann" och att "allt hänger lite i luften". Generellt uppfattade jag dock en optimism från alla mina informanter som menade att det finns en "ambition att ha en dialog med medborgarna" och flera uttryckte att de trodde att det skulle bli bättre när alla "hittat sina roller".

Foucault menade att den som vill förstå politiska problem bör fokusera på skapandet av sanning och dess relation till makten, istället för ideologi och vetenskap. *"Det är de som har auktoritet på grund av sin kunskap, sitt ekonomiska inflytande och/eller sin politiska position som definierar problemen"* (Sahlin 2000:79). Därför är diskurser om preventionens mål och medel ett resultat av rådande diskurser kring brott (problemen) och dess orsaker som i sin tur förändras med samhällets struktur, hegemoni, resurser och varierar med maktförhållandena (Sahlin 2000:79). Då diskurser tolkas som *"praktiska handlingar som systematiskt bildar de objekt de talar om"* (Foucault 1969 (2002):67) och praktiska brottspreventiva åtgärder således påverkar allmänhetens uppfattningar om brottslighetens orsaker (Sahlin 2000:84). Makten verkar genom diskurser, då dessa diskurser skapas och upprätthålls inom expertisområden, vilket i västvärlden är vetenskapen (Foucault 2008:177).

Av de insatser som ingått i mitt material, dominerar insatser inom socialisationsmodellen och kontrollmodellen. I de officiella dokumenten framkommer det att kommunen arbetar med både situationella och sociala brottsförebyggande åtgärder. Diskurserna bakom dessa kan verka parallellt och får olika mycket utrymme beroende på samhällsutvecklingen. Diskurserna om brott och dess orsaker som ligger till grund för brottspreventiva åtgärder, påverkar individen genom att denne formas i dessa diskurser. Eftersom att reglering och övervakning av människans beteende sker genom alla samhällsliga diskurser och i organisationer som skolor, sjukhus och företag (Foucault 1975(2003):228). Det finns därför ett värde i att studera diskurser bakom brottspreventiva åtgärder, för att i förlängningen förstå hur vi människor skapas och formas genom dessa diskurser. Vi socialiseras in i önskade beteenden, där det i vissa fall görs för att öka vår självkontroll (social brottsprevention), vi (vissa mer än andra) övervakas och kontrolleras (situationell brottsprevention) i brottspreventionens namn.

I Botkyrka kommuns strategidokument står det att de ska beakta forskningen inför planerandet av nya brottspreventiva och trygghetsförebyggande åtgärder. Det har i analysen visat sig vara svårt och i behov av vidare utvärdering. Men om en ser brottslighet som i första hand ett politiskt problem, så tycks det enligt Foucault inte spela någon större roll då det är skapandet av sanning (vilka handlingar som uppfattas som brott och dess orsaker) och dess relation till makten (skapandet av människan genom sanningen) som är viktig. Den svenska brottspreventionen har en kontrollerande betoning. Avvikaren har allt mer blivit föremål för kontroll och övervakning, när socialisering och strukturella åtgärder hamnat i skuggan (Sahlin 2000:107). Denna förskjutning av diskursen kring brott och dess orsaker, skapar genom dess praktiska åtgärder uppfattningen att *människan kommer att begå brott* om denne inte kontrolleras eller övervakas. De praktiska åtgärderna skapar även uppfattningen att en *effektivisering av institutionerna* bör ske, då brott uppfattas som ett resultat av brister i kontrollsystemen (ibid.:111). Betoningen och i vissa fall kravet på att flera samhällsliga institutioner samverkar i brottspreventiva åtgärder, kan därför tolkas som ett resultat av förskjutningen av diskursen.

Studiens styrkor och begränsningar

Studiens styrkor är först att den baserats på två datainsamlingar (officiella dokument och intervjuer). Det är en styrka då materialet kunnat kompletteras och diskuteras i relation till varandra. Samtidigt som intervjuerna har sedan gjorts med en bredd av intervjupersoner som engagerat sig i olika projekt och således möjliggjort en analys av samverkan. En annan styrka är insatserna applicerats på Sahlins modell, vilket underlättar analysen och förtydligar resultaten.

I början av arbetet försökte jag få tag i officiella dokument från kommunen angående vilka projekt och arbeten inom brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete de bedriver. Efter kontakt med flera personer inom kommunen, har det visat sig vara väldigt svårt att få tag i sådana dokument. Problemet med min begäran (som möjligen naiv student), är att det bedrivs så oerhört många projekt och arbeten med och inom kommunen. Av den anledningen, valde jag att begränsa mig till att använda mig av de dokument som presenteras på kommunens hemsida med undantag från två dokument gällande TÅGET. Med andra ord, de dokument som kommunen har producerat och väljer att ha tillgängliga för allmänheten. Utöver dessa, fick jag även del av två dokument genom en kontaktperson i Botkyrkabyggen.

Alla studier har styrkor precis som de har brister. Som nämnt ovan har jag lyckats få en spridning av intervjupersoners engagemangsområde. Dock har urvalet i sig varit begränsat till sex personer. Vissa forskare har pekat på svårigheten i att resultatet av kvalitativa studier ska kunna generaliseras till en större population (se Bryman 2012: 370). Oftast syftas det på statistiska generaliseringar som bygger på slumpmässigt valda undersökningspersoner som fyller en given kvot för att på statistisk nivå, kunna generaliseras till en större massa. Det är således uppenbart att jag inte kan förhålla mig till statistisk generaliserbarhet i denna undersökning, som grundar sig på sex intervjupersoner som dessutom valts ut på grund av specifika egenskaper (engagemang med trygghets och brottsförebyggande frågor).

Gällande den så kallade intervjuareffekten är det viktigt att synliggöra faktorer som att jag är student, definierar mig och ser ut som en kvinna med utländsk bakgrund. Många uttryckte uppmuntran när jag kontaktat och bett om intervju gällande de frågor de engagerar sig i och tyckte att ”fler studier behöver göras”. Huruvida min könsidentitet eller utländska utseende påverkade mina intervjupersoner är svårt att säga. Målet var att försöka få jämn könsfördelning på mina intervjupersoner, vilket dock inte gick av diverse praktiska skäl. En informant tog för givet att jag hade växt upp i Botkyrka. Andra informanter frågade om mina personliga anknytningar till kommunen. Jag upplevde det som att jag av vissa informanter fick förtroende för att ”jag vet hur det ser ut här” och ”lyckats” (i bemärkelsen ”att lyckas i livet”).

Framtida forskning

Det hade varit intressant att göra en heltäckande studie om vilka brottspreventiva åtgärder som bedrivs inom Botkyrka kommun. I en sådan studie skulle en kunna inkludera politiska åtgärder och bestämmelser, större urval av officiella dokument samt en inkludering av socialtjänsten.

En kan välja att studera mer ingående hur en eller flera insatser påverkar personerna som är mål för dem. Exempelvis hur unga och barn upplever diverse skolprogram vars syfte är att socialisera. Hur påverkar det exempelvis våra barn att de får lära sig om genusrelaterat våld i skolan?

Det hade även varit intressant att studera samverkan som huvudtema då vissa trådar inte kunnat följas upp i denna studie. Exempelvis skulle en kunna studera organisationsprocesser när en nyckelperson slutar, vad händer med samverkan?

KÄLLOR

Andersson, Jan (2005) *The Swedish National Council for Crime Prevention: a Short presentation*. Stockholm, BRÅ.

Ahrne, Göran & Papakostas, Apostolis "Kollektivt handlande i rörelser och organisationer" i Wettergren, Åsa & Jamison, Andrew (2006) "Sociala rörelser - politik och kultur". Studentlitteratur AB.

Bergqvist, Christina (1990). Myten om den universella svenska välfärden. *Statsvetenskaplig tidskrift* vol 93, nr 3.

Berger, Peter L & Luckmann, Thomas (1966) *The Social Construction of Reality - A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2014) *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB.

Botkyrka kommun, kommunledningsförvaltningen (2008) *Strategi för det trygghetsfrämjande arbetet i Botkyrka kommun*. Publicerad under fliken "Trygghetsarbete" på kommunens hemsida. Hämtad: 24-11-2016.

Brantingham, Patricia. L & Brantingham, Paul. J (2008) *Crime Pattern theory*. I Wortley, Richard & Mazerolle Green, Lorraine, eds. *Environmental Criminology*. Beverly Hills, CA: Sage.

Bryman, Alan (2012) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö, Liber AB.

BRÅ (1999:5) *Bygga upp brottsförebyggande arbete*. Idéskrift nr 1. Fritzes: Stockholm.

BRÅ (2000:5) *Utvärdering & dokumentation*. Idéskrift nr. 4 Fritzes: Stockholm.

BRÅ, Rikspolisstyrelsen & Sveriges kommuner och landsting (2010) *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Fritzes.

Cohen, Lawrence E. & Felson, Marcus (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44: 588-605.

Dahlbergh, Louise (2013) *Polisers perspektiv*, i Johansson, Kerstin & Henricson, Lena (2013) *Brottsprevention i Östergötland – en kartläggning av aktiviteter och kunskapsläge*. Linköping, Centrum för kommunstrategiska studier.

Danermark, Berth (2004) *Samverkan – En fråga om makt*. Sverige, Delsam AB.

Danermark, Berth (2000) *Samverkan – himmel eller helvete? En bok om den svåra konsten att samverka*. Sverige, Delsam AB.

Dreyfus, Hubert & Rabinow, Paul (1986) *Michel Foucault: Beyond Structuralism and hermeneutics. With an Afterword by Michel Foucault*. Brighton: The Harvester Press.

- Durkheim, Émile (1984) *The division of Labour in Society*, trans. W. D. Halls. London, 1984.
- Eck, John. E & Eck, Emily. B (2012). Crime Place and Pollution – expanding Crime Reduction Options through a Regulatory Approach. *Criminology & Public Policy*, Volume 11, Issue 2.
- Foucault, Michel (1975 (2003)) *Övervakning och straff: fängelsets födelse* (4:de uppl.,Lund:Arkiv).
- Foucault, Michel (1980) *Power/Knowledge: Selected interviews & Other writings 1972 – 1977*. New York: Vintage Books.
- Foucault, Michel (1982). The Subject and Power. *Critical Inquiry*, 8(4), ss. 777-795.
- Foucault, Michel (2002) *Vetandets arkeologi*. Lund: Arkiv Förlag.
- Foucault, Michel (2008) *Diskursernas kamp*. Stockholm/Stehag: Symposion.
- Haddad.Yvonne Y, Balz. Michael J (2006). The October Riots in France: A Failed immigration Policy or the Empire Strikes Back?. *International migration*, vol. 44, 23B34.
- Hirshi, Travis (1969) *Causes of Delinquency*. University of Carlifornia Press.
- Johansson, Kerstin (2014) *Crime prevention cooperation in Sweden: a regional case study*. Linköping, Centrum för kommunstrategiska studier.
- Johansson, Kerstin & Henricson, Lena (2013) *Brottsprevention i Östergötland – en kartläggning av aktiviteter och kunskapsläge*. Linköpings universitet.
- Johansson, Kerstin & Söderberg, Christina (2010) *Brottsprevention och samhällsarbete – samverkan genom uppdragsutbildning*. Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier (ISV).
- Kimber. Birgitta, Sandell. Richard, Bremberg. Sven (2008) *Social and emotional training in Swedish classrooms for the promotion of mental health: results from an effectiveness study in Sweden*. Health Promotion Int. 2008 Jun;23(2):134-43.
- Kjellén, Sofia (2010) *Att hantera social oro och upplopp – del av en hållbar samhällsutveckling*. Botkyrka kommun.
- Kvale, Steinar & Brinkman, Svend (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lab, Steven P (2000) *Crime prevention: Approaches, practices and Evaluations*. Fourth edition. Cincinnati: Anderson Publishing Co.
- Lindahl, Emma & Mattson, Fredrik (2003) *Brottsförebyggande insatser i utsatta områden: En studie av storstadsarbetet*. Brottsförebyggande rådet, Stockholm.
- Merton, Robert. K (1938(2002)). Social Structure and Anomie. *American Sociological Review*, volume 3, Issue 5, sidorna 672-682.
- Månson, Per (2007) *Moderna samhällsteorier: Traditioner, riktningar, teoretiker*. Finland: WS Bookwell AB.

Nationella operativa avdelningen (2015) *Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser*. Hämtad: 24-11-2016.

Olofsson, Gunnar (1994) "Svensk social- och välfärdspolitik sedd i ljuset av USA" i *Den svenska välfärdssystemet – analyser och utvecklingslinjer: rapport från ett forskarseminarium*. Stockholm: Försäkringskassaförbundet FKF.

Sahlin, Ingrid (2000) *Brottsprevention - som begrepp och samhällsfenomen*. Lund: Arkiv förlag.

Sarnecki, Jerzy (2009) *Introduktion till kriminologi – brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker*. Lund: Studentlitteratur.

Sarnecki, Jerzy (2015) *Introduktion till kriminologi 2 – Straff och prevention*. Lund: Studentlitteratur.

Sarnecki, Jerzy (2004) *Kunskapsbaserad brottsprevention. Teoretiska utgångspunkter för brottsförebyggande arbete i Stockholms stad*. Stockholm: Stockholms stad.

Sarnecki, Jerzy (2006) *Brottslighet hos personer födda i Sverige och i utlandet - ur ett strukturellt diskrimineringsperspektiv*. SOU.

SBU (2010) *Program för att förebygga psykisk ohälsa hos barn – en systematisk litteraturöversikt*. Hämtad: 01-12-2016.

Shaw, Clifford R & McKay, Henry D (1969) *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago, University of Chicago press.

Sherman, Lawrence W., Gottfredson, Denise, MacKenzie, Doris, Eck, John, Reuter, Peter & Bushway, Shawn (1997): *Preventing crime: What Works, What Doesn't, What's promising*. US, Diane Pub Co.

Sjölander, Magnus, Berg, Lena, Hyllander, Klas, Söderström, Peter (2012) *Före han slår – om effektiva våldsförebyggande metoder med genusperspektiv*. Sverige, Ungdomsstyrelsen.

Skolverket rapport 353 (2011) *Utvärdering av metoder mot mobbing*. Hämtad: 01-12-2016.

Smith, Philip (2008) *punishment and Culture*, Chicago: University of Chicago Press, kap 1 "The Penal Imagination" & kap 2 "The Public Execution".

St. Jean, Peter K.B (2007) *Pockets of Crime: Broken Windows, Collective Efficacy and the Criminal Point of View*. Chicago: University of Chicago press.

Statistiska centralbyrån (2012) *Levandsstandard i Europa*. Hämtad: 01-12-2016.

Strandberg, Anna & Bodin, Maria (2011) *Effektutvärdering av Örebro preventionsprogram (ÖPP)*. Publicerad av Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem (STAD).

Söderberg, Cristina (2010) *Prevention i teori och praktik samt betydelsen av samverkan i preventivt arbete* i Johansson, Kerstin & Söderberg, Cristina (2010) *Brottsprevention och samhällsarbete -samverkan genom uppdragsutbildning*. Rapport från Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier.

Tham, Henrik (2001) *Brottsoffrens uppkomst och framtid* i Åkerström, Malin & Sahlin, Inger (red.) *Det motspänstiga offret*. Sidorna 27-45. Lund: Studentlitteratur.

Tham, Henrik (2003) *Narkotikapolitiken och missbrukets utveckling*. (2003) I Tham, Henrik "Forskare om narkotikapolitiken". Stockholm: Kriminologiska institutionen.

Tonry, Michael (1997). Building safer societies – crime prevention in developed countries. *European Journal on Criminal Policy and Research*, vol. 5-3.

United Nation Human Development Index 2015 "Sweden":

http://www.hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/SWE.pdf . Hämtad: 18-10-2016.

Van Graan, Johan (2016). Multi-sector cooperation in preventing crime: the case of a South African Neighbourhood Watch as an effective crime prevention model. *Police practice and Research*, 17:2, sidorna 136-148.

Welsh, Brandon & Farrington, David i Sherman, Lawrence W., Gottfredson, Denise, MacKenzie, Doris, Eck, John, Reuter, Peter & Bushway, Shawn (1997): *Preventing crime: What Works, What Doesn't, What's promising*. US, Diane Pub Co.

Wikström, Per-Olof, H & Ahlberg, Jan & Dolmén, Lars (1994) *Brott, brottsprevention och kriminalpolitik*. Stockholm, BRÅ.

Wikström, Per-Olof (2009) Situational Action Theory. I: Cullen, F & Wilcox, P (red) *Encyclopedia of Criminological Theory*.

Wilson, James. Q & Kelling, George. L "Broken windows" i Dunham, Roger. G & Alpert, Geoffrey. P (1989(2015)) "Critical issues in policing - contemporary readings" Waveland Press inc.

Winblad, Ulrika & Mankell, Anna & Olsson, Fredrik (2015). Privatisering av välfärdstjänster: hur garanteras kvalitet i vård och omsorg?. *Statsvetenskaplig tidskrift*, Årgång 117.

Internetkällor

Adman, Per (2013) Why did the Stockholm riots occur? *Open Democracy*:

<https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/per-adman/why-did-stockholm-riots-occur>.

Hämtad: 2016-12-04.

Botkyrka Kommun, Grannsamverkan:

<http://www.botkyrka.se/kommunochpolitik/trygghetochsakerhet/trygghetsarbete/grannsamverkanochgrannstod>. Besökt: 2016-11-24.

Botkyrka Kommun, Faktablad 2014:

http://www.botkyrka.se/SiteCollectionDocuments/Faktablad2014_svenska_ut.pdf. Hämtad: 2016-17-10.

Moreno, Federico (Publicerad, 2016-06-30):

<http://www.expressen.se/nyheter/longread/utanforskandet-inifran/ett-parallellt-samhalle-vaxer-fram/>.

Hämtad: 2016-10-17.

Regeringskansliet, Faktablad – Justitiedepartementet, September 2016 ”<http://www.regeringen.se/informationmaterial/2015/11/faktablad-satsning-pa-brottsforebyggande-arbete/>” Hämtad 2016-11-24.

Skyddsvärnets hemsida ”<http://www.skyddsvarnet.se/trygghetsvardar/>”. Besökt 2016-11-07.

Vetenskapsrådet ”Forskningsetiska principer – inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning”: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>. Hämtad: 2016-12-14.

Övriga officiella dokument

Botkyrka kommun – Socialförvaltningen, resursenheten, förebyggande sektionen (2016) *TÅGET processplan*. Tjänsteskrivelse.

Botkyrka kommun – Socialförvaltningen, resursenheten, förebyggande sektionen (2016) *Överenskommelse våldsförebyggande arbete ”TÅGET”*.

Bilaga 1 - Intervjuguide

Inledning

Kan du berätta lite kort om dig själv och dina arbetsuppgifter...

Du är verksam i eller inom Botkyrka kommun, har du någon annan anknytning till kommunen utöver din verksamhet/arbete?

Vad har du för generell uppfattning av Botkyrka kommun?

Vad är det bästa respektive sämsta med kommunen?

Vilka utmaningar anser du att kommunen har framför sig?

Vad upplever du är viktigast med ditt arbete? / Vad upplever du är viktigast med att engagera sig i din verksamhet?

Brottsprevention och trygghetsarbete

Du jobbar direkt eller indirekt med brottsförebyggande/trygghetsskapande arbete i kommunen, vad innebär och betyder brottsförebyggande/trygghetsskapande arbete för dig?

Vilka projekt/arbeten anser du prioriteras inom kommunen? Kan du ge exempel...

Vad tror du det beror på?

Vilka arbeten/projekt arbetar du med?

Upplever du att projekten/arbetet som ni driver är effektivt? (varför/varför inte)

Hur utvärderar ni om arbetet är effektivt?

Har projektet haft samma upplägg sedan du började i det?

Om inte: Vem/vilka var drivande i utvecklingsarbetet och varför förändrades det?

Kunskapsgrund

I polisens rapport "Utsatta områden – social oro, kollektiv förmåga och oönskade handlingar" har Botkyrka kommuns norra områden lyfts som utsatta. Mer specifikt lyfts Hallunda/Norsborg samt Alby/Fittja området som "särskilt utsatt område" respektive "riskområde", upplever du norra Botkyrka som problemområden?

Om ja, vad tror du att det grundar sig i?

Vilka åtgärder anser du är effektivast i brottsförebyggande syfte?

Hur bestäms det vilka arbeten eller projekt som ska drivas?

I kommunens officiella dokument står det att ny kunskap från omvärldsbevakning och forskning kontinuerligt ska samlas in och beaktas tillsammans med risk- och skyddsfaktorer när insatser planeras. Känner du igen dig i det?

På vilket sätt/varför inte?

Hur tror du att en borde arbeta med kunskapsutveckling på bästa sätt?

Samverkan

I brottsförebyggande och trygghetsskapande arbeten talas det mycket om *samverkan* mellan olika grupper, vad betyder samverkan för dig?

Anser du att samverkan är viktigt?

Varför/varför inte?

Om den är viktig: med vilka andra grupper?

Varför de och inte andra?

Vilka grupper som arbetar i/inom kommunen anser du är viktigast när det gäller det brottsförebyggande arbetet?

Vad anser du är grunden för en bra samverkan mellan flera grupper?

Hur upplever du att samverkan fungerar med de grupper du möter i din verksamhet/arbete?

Har det uppstått problem med er samverkan? I så fall, kan du berätta om det?

Vad för typ av samverkan har ni behov av i er verksamhet?

Hur skulle en kunna utveckla samverkan mellan de aktörerna ni möter i er verksamhet/arbete och er?